

Briselē, 14.10.2020.
COM(2020) 662 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Eiropas Renovācijas vilnis – par zaļākām ēkām, jaunām darbvietām un labāku dzīvi

{SWD(2020) 550 final}

1. ĒKU RENOVĀCIJAS VEICINĀŠANA KLIMATNEITRALITĀTES UN ATVESEĻOŠANAS LABĀ

Eiropas ēku fonds ir unikāls un daudzveidīgs, jo tas reprezentē mūsu kultūru daudzveidību un vēsturisko attīstību. Taču likumsakarīgi tas ir arī vecs un mainās ļoti lēni. Vairāk nekā 220 miljoni ēku vienību, kas veido 85 % no ES ēku fonda, ir uzbūvētas pirms 2001. gada. 2050. gadā no pašreizējām ēkām joprojām stāvēs 85–95 % ēku.

Lielākā daļa šo esošo ēku nav energoefektīvas¹. Daudzās no tām siltumapgādei un aukstumapgādei izmanto fosilo kurināmo un lieto vecas tehnoloģijas un izšķērdīgas ierīces. Enerģētiskā nabadzība joprojām ir liela problēma miljoniem Eiropas iedzīvotāju. Kopumā ēku patērētā enerģija veido aptuveni 40 % no ES kopējā enerģijas patēriņa un rada 36 % enerģijas ražošanas siltumnīcefekta gāzu emisiju².

Covid-19 krīzes rezultātā lielāka uzmanība tikusi pievērsta arī mūsu ēkām, to nozīmei mūsu dzīvē un to vājajiem punktiem. Pandēmijas laikā mājoklis miljoniem Eiropas iedzīvotāju ik dienas bija fokālais punkts: tiem, kas strādāja attālināti, tas kalpoja par biroju, bērniem un skolēniem tas bija bērnudārza vai mācību telpas vietā, daudziem – vieta, kur veikt tiešsaistes iepirkšanos vai lejupielādēt izklaides materiālu. Skolām bija jāpielāgojas attālinātām mācībām. Lielu noslodzi izjuta slimnīcu infrastruktūra. Privātajiem uzņēmumiem savukārt bija jāpielāgojas sociālās distancēšanās pasākumiem. Dažas pandēmijas sekas, iespējams, būs jūtamas ilgāku laiku, kas nozīmē, ka ēkām un to enerģētiskajam un resursu profilam būs jāapmierina jaunas vajadzības, un tas savukārt vēl vairāk palielinās nepieciešamību tās renovēt pamatīgi un daudz lielākos apjomos.

Laikā, kad Eiropa cenšas pārvarēt Covid-19 krīzi, renovācija paver unikālu izdevību pārdomāt, pārprojektēt un modernizēt mūsu ēkas, lai tās kļūtu piemērotākas zaļākai un digitālākai sabiedrībai un lai nodrošinātu ekonomikas atlabšanu.

2030. gada klimata mērķrādītāja plānā³ Komisija ierosināja līdz 2030. gadam siltumnīcefekta gāzu neto emisijas Eiropas Savienībā samazināt par vismaz 55 % salīdzinājumā ar 1990. gadu. Energoefektivitāte ir būtisks elements, kas prasa rīcību, un ēku sektors ir viena no jomām, kurā pūliņi ir jāpastiprina. Lai sasniegtu 55 % emisiju samazinājuma mērķrādītāju, ES līdz 2030. gadam ēku siltumnīcefekta gāzu emisijas būtu jāsamazina par 60 %, to enerģijas

¹ Būvnormatīvi ar īpašiem noteikumiem par norobežojošo konstrukciju siltumizolāciju Eiropā sāka parādīties pēc pagājušā gadsimta 70. gadiem. Tas nozīmē, ka liela daļa no pašreizējā ES ēku fonda uzbūvēta laikā, kad nebija nekādu energosnieguma prasību, proti, viena trešdaļa (35 %) ES ēku fonda ir vecāka par 50 gadiem un vairāk nekā 40 % no ēku fonda uzbūvēti pirms 1960. gada. Pēc pašreizējiem būvniecības standartiem energoneefektīvi ir gandrīz 75 % no ēku fonda. Avots: JRC ziņojums “Achieving the cost-effective energy transformation of Europe’s buildings”.

² Šie skaitļi attiecas uz ēku izmantošanu un ekspluatāciju un ietver arī netiešās emisijas elektroenerģijas un siltumenerģijas sektorā, bet tie neattiecas uz ēku pilnu dzīves ciklu. Tiek lēsts, ka būvniecības iemiesotais ogleklis veido aptuveni 10 % no gada kopējām siltumnīcefekta gāzu emisijām visā pasaulē, sk. Starptautiskā Resursu paneļa (IRP) ziņojumu “Resource Efficiency and Climate Change” (Resursefektivitāte un klimata pārmaiņas), 2020. gads, un ANO ziņojumu “Environment Emissions Gap Report 2019” (2019. gada ziņojums par vidisko emisiju neatbilstību).

³ Paziņojums “Eiropas 2030. gada klimatisko ieceru vēriena kāpināšana” (COM(2020) 562 final).

galapatēriņš – par 14 %, bet siltumapgādes un aukstumapgādes enerģijas patēriņš – par 18 %⁴. Tāpēc ES ir steidzami jādomā, kā mūsu ēkas padarīt energoefektīvākas, mazāk oglekļietilpīgas visā to dzīves ciklā un ilgtspējīgākas. Ēku siltumnīcefekta gāzu emisijas, kas saistītas ar materiāliem, samazinās aprites principu piemērošana ēku renovācijai.

Pašlaik ES gadā vairāk vai mazāk renovēti tiek tikai 11 % esošā ēku fonda. Tomēr renovācijas darbi ļoti reti risina ēku energosnieguma problēmas. Svērtais ikgadējais energorenovācijas rādītājs ir zems, proti, aptuveni 1 %. Visā ES pamatīgu renovāciju, kas enerģijas patēriņu samazina vismaz par 60 %⁵, veic tikai 0,2 % ēku fonda gadā, un dažos reģionos energorenovācija praktiski netiek veikta. Šādā tempā ēku neto oglekļa emisiju samazināšanai līdz nullei būs vajadzīgi vairāki gadsimti. Ir pienācis laiks rīkoties.

Runa nav tikai par enerģijas rēķinu un emisiju samazināšanu. Renovācija var pavērt daudzas izdevības un sniegt plašu sociālo, vidisko un ekonomisko labumu. Vienas un tās pašas intervences laikā ēkas var padarīt veselīgākas, zaļākas, savstarpēji savienotas vienā apkaimē, pieejamākas, izturīgākas pret ekstremālām dabas parādībām, un tajās var ierīkot e-mobilitātei vajadzīgos uzlādes punktus un velosipēdu novietnes. Viedās ēkas var nodrošināt privātuma noteikumiem atbilstošus datus, kas ir būtiski pilsētplānošanai un pakalpojumiem. Pamatīga renovācija var samazināt spiedienu būvēt pilnīgi jaunas ēkas, tādējādi palīdzot saglabāt dabu, biodaudzveidību un auglīgu lauksaimniecības zemi.

Turklāt investīcijas ēkās var dot tik ļoti nepieciešamo stimulu būvniecības ekosistēmai un ekonomikai kopumā. Renovācijas darbi ir darbietilpīgi, rada darbvietas un investīcijas, kas bieži vien sakņojas vietējās piegādes ķēdēs, tie var radīt pieprasījumu pēc iekārtām, kas ir ļoti energoefektīvas un resursefektīvas, un nodrošināt īpašumiem ilgtermiņa vērtību. **Līdz 2030. gadam ar renovācijas viļņa iniciatīvu ES būvniecības nozarē varētu papildus izveidot 160 000 zaļo darbvietu**⁶. Nozarei, kurā vairāk nekā 90 % dalībnieku ir MVU, kurus smagi skārusi Covid-19 krīzes ekonomiskā ietekme, tas varēti būt ļoti noderīgi. Salīdzinot ar 2019. gadu, 2020. gadā aktivitāte būvniecībā kritusies par 15,7 % un investīcijas energoefektivitātē – par 12 %. Pat ja tiek sagaidīta atveseļošanās, krīzes ietekme uz nozari, visticamāk, būs ilgstoša.

Eiropai tagad ir unikāla iespēja panākt, ka renovācija **sniedz labumu kā klimatneitralitātes, tā atveseļošanas ziņā.** ES atveseļošanas instruments *NextGenerationEU* un **ES daudzgadu finanšu shēma** gādās, ka mums ir pieejami **vēl nepieredzēta apjoma resursi**, kurus cita starpā varētu izmantot arī tam, lai iekustinātu renovāciju, kas sekmētu atveseļošanu, izturētspēju un lielāku sociālo iekļaujīgumu. Kopīgu risinājumu rašana energoefektivitātes un

⁴ Salīdzinājumā ar 2015. gada līmeni, sk. *SWD(2020) 176 final*.

⁵Sk. Komisijas 2019. gada ieteikumu (ES) 2019/786 par ēku renovāciju.

⁶ *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2019*, Eiropas Komisija.

piekļūstamības problēmām palīdzēs ēkas padarīt izmantojamākas un ilgtspējīgākas sabiedrības novecošanas kontekstā⁷.

Balstoties uz iepriekš minēto, šajā paziņojumā ir izklāstīta **stratēģija, kā Eiropā aizsākt renovācijas vilni** un likvidēt jau ilgi pastāvošus šķēršļus energoefektīvai un resursefektīvai renovācijai, ilgtermiņā atbalstīt jaunas investīcijas, sākot ar publiskajām un mazāk efektīvām ēkām, stimulēt digitalizāciju un radīt nodarbinātības un izaugsmes iespējas visā renovācijas piegādes ķēdē.

Mērķis ir **līdz 2030. gadam dzīvojamo un nedzīvojamo ēku ikgadējo energorenovācijas rādītāju vismaz divkārtot un veicināt pamatīgu energorenovāciju. Ja šo mērķu sasniegšanai tiks mobilizēti spēki visos līmeņos, līdz 2030. gadam tiks renovēti 35 miljoni ēku vienību.** Lai līdz 2050. gadam ES mērogā sasniegtu klimatneitralitāti, palielināts renovācijas temps un pamatīgums būs jāsaglabā arī pēc 2030. gada.

2. ĒKU RENOVĀCIJAS GALVENIE PRINCIPI 2030. UN 2050. GADA PERSPEKTĪVĀ

ES ir jāpieņem visaptveroša un integrēta stratēģija, kura aptvertu visdažādākos sektorus un aktorus un kuras pamatā būtu šādi galvenie principi:

- *“energoefektivitāte pirmajā vietā”*⁸ – horizontāls princips, kas atbilstoši Eiropas zaļajam kursam⁹ un ES Energosistēmas integrācijas stratēģijai¹⁰ virza Eiropas klimata un enerģētikas pārvaldību un ne tikai un kas nodrošina, ka tiek saražota tikai tā enerģija, kas mums patiešām vajadzīga;
- *pieejamība cenas ziņā* – energoefektīvas un ilgtspējīgas ēkas jāpadara plaši pieejamas, jo īpaši mājāsaimniecībām ar vidējiem un maziem ienākumiem un neaizsargātiem iedzīvotājiem un teritorijām;
- *dekarbonizācija un atjaunīgo energoresursu integrācija*¹¹ – ēku renovācijai vajadzētu paātrināt atjaunīgo energoresursu integrāciju, jo īpaši no vietējiem energoavotiem, un veicināt atlikumsiltuma plašāku izmantošanu. Tai vajadzētu integrēt energosistēmas vietējā un reģionālā līmenī un tādējādi palīdzēt dekarbonizēt transportu, kā arī siltumapgādi un aukstumapgādi;

⁷ Piekļūstamību kavējošu šķēršļu novēršana ir ES un visu tās dalībvalstu pienākums, kas tām uzlikts kā ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām pusēm.

⁸ Sk. Regulas (ES) 2018/1999 (Pārvaldības regulas) 2. panta 18. punktu: ““energoefektivitāte pirmajā vietā” nozīmē, ka enerģētikas plānošanā un politikā un investīciju lēmumos maksimāli tiek ņemti vērā alternatīvi izmaksefektīvi energoefektivitātes pasākumi, ar ko enerģijas pieprasījumu un energoapgādi padara efektīvāku, jo īpaši ar tādiem līdzekļiem kā izmaksefektīvs enerģijas galapatēriņa ietaupījums, pieprasījuma reakcijas iniciatīvas un efektīvāka enerģijas pārveide, pārveide un sadale, kas vienlaikus joprojām nodrošina minēto lēmumu mērķu sasniegšanu”.

⁹ Paziņojums “Eiropas zaļais kurss” (COM(2019) 640 final).

¹⁰ Paziņojums “Klimatneitrālas ekonomikas dzinējspēks: ES Energosistēmas integrācijas stratēģija” (COM(2020) 299 final).

¹¹ Tas attiecas uz atjaunīgo energoresursu enerģiju, kura saražota uz vietas vai tuvumā.

- *skatījums dzīves cikla perspektīvā un apritīgums* – lai samazinātu ēku pēdas nospiedumu, bez resursefektivitātes un apritīguma ir jāpanāk, ka daļa no būvniecības sektora kļūst par oglekļa piesaistītāju, piemēram, ir jāveicina zaļā infrastruktūra un jāizmanto organiskie būvmateriāli, kas var uzglabāt oglekli (piemēram, ilgtspējīgi iegūta koksne);
- *augsti veselības un vides standarti* – jānodrošina augsta gaisa kvalitāte, laba ūdens resursu apsaimniekošana, katastrofu novēršana un aizsardzība pret klimata radītiem apdraudējumiem¹², jāaizvāc kaitīgas vielas, piemēram, azbests un radons, un jānodrošina aizsardzība pret tām, kā arī jānodrošina ugunsdrošība un seismiskais drošums. Turklāt būtu jānodrošina piekļūstamība, lai Eiropas iedzīvotājiem, tai skaitā personām ar invaliditāti un vecāka gadagājuma cilvēkiem, nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi;
- *divējā – zaļās un digitālās pārejas – uzdevuma kopīga risināšana* – viedās ēkas var dot iespēju efektīvi ražot un izmantot atjaunīgo energoresursu enerģiju māju, rajonu vai pilsētu līmenī. Apvienojumā ar viedām enerģijas sadales sistēmām būs iespējams nodrošināt ļoti efektīvas bezemisiju ēkas;
- *uzmanības pievēršana estētikai un arhitektūras kvalitātei*¹³ – renovācijā ir jāievēro projektēšanas, amatniecības, mantojuma un publiskās telpas saglabāšanas principi.

3. ĀTRĀKA UN PAMATĪGĀKA RENOVĀCIJA, TIECOTIES PĒC LABĀKĀM ĒKĀM

ES ir izveidojusi regulatīvo satvaru un finansēšanas instrumentus, kuri veicina energoefektivitāti, ēku renovāciju un atjaunīgo energoresursu plašāku apguvi ēku, apkaimju un rajonu līmenī. Ar 2018. un 2019. gada paketi “Tīru enerģiju ikvienam Eiropā” šis satvars ir atjaunināts, izveidojot stabilu pamatu enerģijas tirgu integrācijai, atjaunīgo energoresursu plašākai apguvei un energoefektivitātes veicināšanai, un visām dalībvalstīm un ieinteresētajām personām ir prioritārā kārtā jānodrošina tā noteikumu pilnīga īstenošana.

Šis satvars ēku energosnieguma jomā ir panācis būtisku progresu: jaunas ēkas mūsdienās patērē pusi no enerģijas, ko patērēja līdzīgas jaunās ēkas pirms 20 gadiem. Pateicoties energoefektivitātes pienākuma shēmām, arvien lielāks skaits energouzņēmumu nodrošina, ka to klienti taupa enerģiju, un šajā nolūkā tie piedāvā komerciālas paketes, kurās arvien lielāka uzmanība pievērsta ēku renovācijai un sistēmu modernizācijai. Pasaulē Eiropas investīciju īpatsvars ēku energoefektivitātes uzlabošanā ir aptuveni 40 % no (85–90 miljardi euro gadā), un tās ēku sektors dzīves cikla principu piemērošanā ieņem vadošās pozīcijas¹⁴.

¹² Klimatnoturīgas ēkas nozīmē, ka ēkas tiek renovētas tā, lai tās būtu izturīgas pret akūtiem un hroniskiem klimata radītiem apdraudējumiem, kas saistīti attiecīgi ar temperatūru, vēju, ūdeni un cietu masu. Pilnīgs šādu apdraudējumu saraksts ir iekļauts Komisijas Īstenošanas regulas (ES) 2020/1208 I pielikuma 1. tabulā.

¹³ Saskaņā ar Eiropas kultūras ministru un ieinteresēto personu 2018. gadā pieņemto Davosas deklarāciju “Towards a High-quality Baukultur in Europe” (“Ceļā uz augstas kvalitātes būv kultūru Eiropā”) kvalitatīvu arhitektūru definē ne tikai estētika un funkcionalitāte, bet arī arhitektūras devums cilvēku dzīves kvalitātes uzlabošanā un mūsu pilsētu un lauku apvidu ilgtspējīgā attīstībā.

¹⁴ Aprites ekonomikas darbības ar materiāliem saistītās siltumnīcefekta gāzu emisijas ēku dzīves ciklā var palīdzēt samazināt pat par 60 %. <https://www.eea.europa.eu/highlights/greater-circularity-in-the-buildings>.

Tomēr esošo ēku renovācijas līmenis joprojām ir zems un renovācija nav pietiekami pamatīga.

Renovāciju kavē šķēršļi dažādos vērtību ķēdes posmos – no sākotnējā lēmuma uzsākt renovāciju līdz projekta finansēšanai un pabeigšanai. Piemēram, apsverot renovāciju, var nebūt skaidrs, kādi būs ieguvumi no enerģijas ietaupījumiem, vai arī ieguvumi nav pietiekami izskaidroti un izprasti (tas jo īpaši attiecas uz tiešajiem lietotājiem). Ieguvumi var būt grūti izmērāmi un izsakāmi naudas izteiksmē¹⁵. Renovācija var būt arī dārga, grūti organizējama un laikietilpīga. Var būt sarežģīti mobilizēt finansējumu, jo īpaši vietējā un reģionālā līmenī. Publiskie līdzekļi bieži vien ir ierobežoti, un regulatīvo šķēršļu un nepietiekamas publiskās pārvaldes kapacitātes dēļ tos ir grūti apvienot.

Lai uzsāktu plaša mēroga un ilgtspējīgu renovācijas izvēršanu visā Eiropā, ir jānovērš galvenie šķēršļi visos piegādes ķēdes posmos.

Balstoties uz veikto analīzi un sabiedrisko apspriešanu¹⁶, Komisija ir apzinājusi šādas intervences jomas un vadošās darbības, kas ir kritiski svarīgas tam, lai nodrošinātu pakāpeniskas izmaiņas renovācijas pamatīgumā un apjomos:

- 1) **stiprināt pieejamo informāciju, juridisko noteiktību un stimulus publiskajiem un privātajiem īpašniekiem un īrniekiem¹⁷**, lai tie ķertos pie renovācijas. Komisija 2021. gadā pārskatīs Energoefektivitātes direktīvu un Ēku energoefektivitātes direktīvu¹⁸. Tā ierosinās ieviest stingrāku pienākumu **iegūt energoefektivitātes sertifikātu**, kā arī esošajām ēkām pakāpeniski **ieviest obligātus minimālos energosnieguma standartus**. Tā arī ierosinās **paplašināt ēku renovācijas prasības, proti, tās attiecināt uz visiem publiskās pārvaldes līmeņiem**. Šiem pārskatītajiem tiesību aktiem pievienotajos ietekmes novērtējumos tiks apskatīti dažādi varianti attiecībā uz šo prasību līmeni, tvērumu un termiņiem;
- 2) **nodrošināt pienācīgu un pārdomāti orientētu finansējumu**. 2021. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijā¹⁹ un Norādījumos par atveseļošanas un noturības plāniem²⁰ ir atzīts, ka saskaņā ar Eiropas **pamatiniatīvu “Renovācija”** ēku renovācija nacionālajos atveseļošanas plānos jāuzskata par prioritāti. Papildus atveseļošanas pasākumiem šajā paziņojumā ir ierosināts **palielināt ES finansējuma apjomu** un ietekmi, piešķirot vairāk dotāciju, tehniskās palīdzības,

¹⁵ Sk. JRC ziņojumu “Untapping multiple benefits: hidden values in environmental and building policies”.

¹⁶ Kopsavilkuma ziņojums par apspriešanos ar ieinteresētajām personām ir pieejams portālā “Izsakiet viedokli” ([šeit](#)) un renovācijas vilnim velktajā tīmekļvietnē ([šeit](#)).

¹⁷ Renovācijas vilnim velktajā atklātajā sabiedriskajā apspriešanā kā ļoti svarīgu/svarīgu šķērslī dzīvojamā ēku sektorā visvairāk respondentu minēja nepietiekamu izpratni par enerģijas izmantojumu un ietaupījumiem. Daži nozīmīgākie šķēršļi ēku renovācijai ir mājas īpašnieku un tās iemītnieku atšķirīgās intereses, nespēja panākt vienošanos starp vairākiem īpašniekiem un grūtības ēku renovācijas darbu plānošanā.

¹⁸ Direktīva 2012/27/ES par energoefektivitāti (EED), kas grozīta ar Direktīvu 2018/2002; Direktīva 2010/31/ES par ēku energoefektivitāti, kas grozīta ar direktīvu.

¹⁹ COM(2020) 575 final.

²⁰ Publicēti 2020. gada 17. septembrī.

projektu izstrādes atbalsta un aizdevumu un – ja tas līdz šim nav bijis iespējams – ļaujot tos kombinēt. Komisija veicinās reāla energopakalpojumu tirgus izveidi un **stiprinās piekļuvi pievilcīgam privātajam finansējumam**²¹, izmantojot Atjaunināto ilgtspējīga finansējuma stratēģiju. Tiem cilvēkiem, kuriem nepieciešams, būtu jānodrošina atbalsts piekļuvei pamata energopakalpojumiem²²;

- 3) **vairot spējas** sagatavot un īstenot projektus. Komisija **palielinās tehnisko palīdzību** un tuvinās to reģionālajiem un vietējiem aktoriem, jo īpaši stiprinot Eiropas vietējo enerģētikas palīdzību (*ELENA*) un izmantojot Atvērto tirdzniecības un noturības fonda tehniskās palīdzības sadaļu;
- 4) **veicināt visaptverošu un integrētu renovācijas intervenci** viedām ēkām, integrēt atjaunīgo enerģiju un dot iespēju izmērīt faktisko enerģijas patēriņu. Digitāli draudzīgu renovāciju veicina **jaunais viedgatavības indikators**²³. Saistībā ar pašlaik notiekošo Būvizstrādājumu regulas pārskatīšanu Komisija apsvērs, kā ilgtspējas kritēriji varētu sekmēt ilgtspējīgāku būvizstrādājumu plašāku apguvi būvniecībā un veicināt jaunāko tehnoloģiju plašāku apguvi;
- 5) **padarīt būvniecības ekosistēmu piemērotu ilgtspējīgai renovācijai, par pamatu izmantojot** aprītē balstītus risinājumus, ilgtspējīgu materiālu izmantošanu un atkalizmantošanu un **dabā balstītu risinājumu integrāciju**. Komisija ierosina veicināt standartizētu ilgtspējīgu industriālo risinājumu izstrādi un atkritummateriālu atkalizmantošanu. Tā izstrādās ceļvedi 2050. gadam, kā **visā ēku dzīves ciklā samazināt oglekļa emisijas**, tostarp izmantojot biobāzētus produktus, un izskatīs materiālu atgūšanas mērķrādītājus. Lai **vairotu zinātību un darba ņēmēju prasmes renovācijas jomā**, Komisija ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem strādās kopā ar dalībvalstīm, lai, **izmantojot Prasmju programmu** un tās gaidāmo **Prasmju paktu**, kā arī kohēzijas politikas fondus un Taisnīgas pārkārtošanās fondu, finansētu apmācības un pārkvalifikācijas iniciatīvas;
- 6) **izmantot renovāciju kā sviru, ar kuru risināt enerģētiskās nabadzības problēmu** un visām māsaimniecībām, arī personām ar invaliditāti un vecāka gadagājuma cilvēkiem, **nodrošināt piekļuvi veselīgiem mājokļiem**. Komisija ir nākusi klajā ar ieteikumu par enerģētisko nabadzību. Komisija sāks **100 vaduguns projektu iniciatīvu “Mājoklis par pieejamu cenu”** un izpētīs, vai un kā

²¹ Resursu trūkums vai ierobežoti resursi ēku renovācijas finansēšanai ir visnozīmīgākais šķērslis ēku renovācijai, ko renovācijas vilnim veiktajā atklātajā sabiedriskajā apspriešanās kā ļoti svarīgu/svarīgu šķērslī norādīja vairums (92 %) respondentu.

²² Sk. Eiropas sociālo tiesību pīlāra 20. principu.

https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_lv.

²³ Komisijas Deleģētā regula C(2020)6930, ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2010/31/ES un izveido neobligātu vienotu Eiropas Savienības shēmu ēku viedgatavības vērtēšanai, un Komisijas Īstenošanas regula C(2020)6929, kurā izklāstīta tehniskā kārtība, kā efektīvi īstenot neobligāto vienoto Savienības shēmu ēku viedgatavības vērtēšanai.

nacionālās energoefektivitātes un energotaupības shēmas, kuru mērķauditorija ir iedzīvotāji ar maziem ienākumiem, varētu finansēt, izmantojot gan ES budžeta līdzekļus, gan ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ES ETS) ieņēmumus;

- 7) **veicināt siltumapgādes un aukstumapgādes dekarbonizāciju**, jo siltumapgāde un aukstumapgāde paņem 80 % no dzīvojamās ēkās patērētās enerģijas, un šajā nolūkā 2021. gadā tiks pārskatīta Atjaunīgo energoresursu direktīva, Energoefektivitātes direktīva un ES ETS, tiks piemēroti un sīkāk izstrādāti ekodizaina un marķēšanas pasākumi, kā arī tiks atbalstīta centralizēta (rajona līmeņa) pieeja.

Šīs vadošās darbības un vairāki papildinoši rīcībpolitiskie, regulatīvie un finansēšanas pasākumi ir aprakstīti sīkāk turpmākajās iedaļās.

3.1. UZLABOT PIEEJAMO INFORMĀCIJU, JURIDISKO NOTEIKTĪBU UN RENOVĀCIJAS STIMULUS

Ilgtermiņa renovācijas sākumpunkts vienmēr ir individuāls lēmums, kurā sabalansēti paredzami ieguvumi un izmaksas. Tomēr pašlaik daži nozīmīgākie šķēršļi šāda lēmuma pieņemšanai ir nepietiekama informācija par ēkas pašreizējo enerģijas un resursu profilu un iespējamiem ieguvumiem no renovācijas, neticība reālajam enerģijas ietaupījumam un pretrunīgas īpašnieku un īrnieku intereses.

Dažas dalībvalstis ir nolēmušas šo problēmu risināt, nosakot minimālos energosnieguma līmeņus, kas jāsasniedz noteiktā termiņā vai noteiktos ēkas kalpošanas laika momentos²⁴. Šādas prasības vieš skaidrību investoriem un kalpo par izejas punktu uzņēmējdarbības gaidām, un tās vislabāk darbojas apvienojumā ar uzticamiem energoefektivitātes sertifikātiem un finansējumu. Šāds regulatīvais grūdiens atvieglo lēmumu pieņemšanu gadījumos, kad ēkai ir vairāki īpašnieki, nodrošina, ka ēkas energosniegums atspoguļojas tās vērtībā, un uzlabo vispārējo informētību par renovācijas sniegtajiem ieguvumiem, kas šobrīd ir vāja.

Balstoties uz šādiem labas prakses piemēriem, Komisija Ēku energoefektivitātes direktīvas (ĒEED) pārskatīšanā, ko paredzēts veikt līdz 2021. gada beigām, ierosinās **noteikt obligātus minimālos energosnieguma standartus**, bet pirms tam tiks veikts ietekmes novērtējums, kurā tiks aplūkots šādu prasību pakāpeniskas īstenošanas tvērums, grafiks un posmi, tostarp vajadzība pēc papildinošām atbalsta rīcībpolitikām. Šādi pasākumi palīdzēs sasaistīt konkrētus valsts, reģionālos un vietējos stimulus un palīdzēs panākt atbilstību šiem minimālajiem standartiem.

²⁴ Ilgtermiņa renovācijas stratēģiju satvarā Francija ir pieņēmusi progresīvu pasākumu paketi, kas paredz, ka no 2021. gada būs aizliegts palielināt īres maksu ēkās ar vāju energosniegumu ("passoire énergétique", energosnieguma līmenis nav precizēts), no 2023. gada būs aizliegts tās izīrēt, bet no 2028. gada būs pienākums renovēt visas ēkas, kam ir ļoti slikts energosniegums. Nīderlandē no 2023. gada visām biroju ēkām vajadzēs iegūt C klases energoefektivitātes sertifikātu, bet no 2030. gada – A klases sertifikātu. Arī Flandrijas reģionā Beļģijā tiek apsvērti rīcībpolitikas priekšlikumi par minimāla energosnieguma līmeņa noteikšanu nedzīvojamām ēkām no 2030. gada un par minimāla energosnieguma līmeņa noteikšanu īres mājokļiem.

Komisija uzskata, ka **energoefektivitātes sertifikāti** un to pieejamība viegli piekļūstamās datubāzēs uzlabo ēku energosnieguma pārredzamību. Ēku līmenī energoefektivitātes sertifikāti sniedz informāciju par energosniegumu, atjaunīgo energoresursu īpatsvaru un enerģijas izmaksām. Rajonu, reģionālā, valsts vai Savienības līmenī tie ir būtiski, lai apzinātu vissliktākā energosnieguma ēkas, kurām steidzami nepieciešama renovācija. Šos sertifikātus var izmantot, lai izvērtētu uzlabojumus attiecībā pret investīcijām pirms un pēc darbiem un lai palīdzētu finansējumu sasaistīt ar kvalitatīvu renovāciju.

ĒEED jau ir noteiktas prasības attiecībā uz energoefektivitātes sertifikātiem, kas jāizpilda būvniecības un iemītnieku maiņas gadījumā un tad, ja ēku izmanto publiskā sektora iestādes, to bieži apmeklē sabiedrība un tās platība pārsniedz 250 m². Tomēr energoefektivitātes sertifikātu aptvērums joprojām ir ļoti šaurs: vairākās dalībvalstīs sertifikātu saņēmēšas mazāk nekā 10 % ēku. Problēmas joprojām sagādā sertifikātu kvalitāte un cenas adekvātums, un tas mazina uzticību šim rīkam. Tikai daži energoefektivitātes sertifikāti ir balstīti uz fiziskiem energoauditiem, un tie neatspoguļo ēku starpsavienotību un viedgataību. Tā kā parādās arvien vairāk risinājumu energosnieguma mērīšanai un pārvaldībai ēkas lietošanas laikā, Komisija ierosinās ņemt vērā jaunās energosnieguma mērīšanas tehnoloģijas un **atjaunināt energoefektivitātes sertifikātu satvaru**. Tiks izskatīta iespēja sertifikātiem **ievieš ES mērogā vienotu mašīnlasāmu²⁵ datu formātu** un noteikt stingrākas **normas par energoefektivitātes sertifikātu datubāzu un federatīvu digitālo repozitoriju pieejamību un piekļūstamību**.

Tāpat nolūkā maksimizēt komplementaritāti ar energoefektivitātes sertifikātiem Komisija izskatīs nepieciešamību **energoaudita prasības²⁶** piemērot arī lielām un kompleksām nedzīvojamām ēkām, piemēram, slimnīcām, skolām vai birojiem.

Spēkā esošās tiesību aktu prasības, kas attiecas uz esošo publisko ēku iegādi un renovāciju, pašlaik aptver tikai centrālās valdības īpašumā esošās un izmantotās publiskās ēkas (aptuveni 4,5 % no visām publiskajām ēkām). EED pārskatīšanā Komisija izskatīs nepieciešamību **renovācijas prasības turpmāk piemērot visu publiskās pārvaldes līmeņu ēkām**, arī Komisijas ēkām, un kāpināt ikgadējo renovācijas līmeni.

Pamatīgu renovāciju ne vienmēr ir iespējams veikt vienā piegājienā. Tādēļ ir svarīgi radīt labākus apstākļus pakāpeniskai renovācijai. Lai nodrošinātu datu saderību un integrāciju visā renovācijas gaitā, Komisija **ievieš digitālus ēku žurnālus²⁷**, kuros būs **sakopoti visi ar ēku**

²⁵ Tā kā nav vienota datu formāta, sertifikāti tiek sagatavoti pdf datnes formātā, un tas apgrūtina piekļuvi attiecīgajiem datiem, to izmantošanu un analīzi.

²⁶ Līdz 2021. gada jūnijam EED pārskatīšanas ietvaros. Pašlaik energoaudits obligāti jāveic lieliem uzņēmumiem, un dalībvalstīm ir jāizveido programmas, kuras mudinātu energoauditus veikt arī MVU, taču audita ieteikumu īstenošana nav obligāta.

²⁷ Digitālie ēku žurnāli kalpos par individuālu ēku datu repozitoriju un atvieglos informācijas apmaiņu būvniecības nozarē, kā arī starp ēku īpašniekiem un īrniekiem, finanšu iestādēm un publiskā sektora iestādēm.

saistītie dati, kuri sniegti jaunievietajā ēkas renovācijas pasē²⁸ un kurus uzrāda viedgatavības indikatori, sistēma *Level(s)*²⁹ un energoefektivitātes sertifikāti.

Komisija kopā ar dalībvalstīm, ieinteresētajām personām, tirgus dalībniekiem un datu piegādātājiem izpētīs, vai **Eiropas Ēku fonda observatorija**³⁰ varētu kļūt par centrālu Eiropas repozitoriju, kurā pieejami uzticami dati par ēku fondu un tā energosniegumu un kurš atbalsta stimulu izstrādi šajā jomā.

3.2. PASTIPRINĀTS, PIEEJAMS UN LABĀK ORIENTĒTS FINANSĒJUMS

Ēku renovācija ir viens no sektoriem, kas saskaras ar vislielāko investīciju trūkumu ES. Komisija lēš, ka, lai līdz 2030. gadam sasniegtu ierosināto klimata mērķrādītāju – 55 %, katru gadu ir vajadzīgas aptuveni 275 miljardu euro papildu investīcijas³¹.

Dzīvojamo ēku sektorā kā šķērslis bieži tiek minēts vienkāršu, pievilcīgu un viegli piekļūstamu publisko stimulu trūkums renovācijai un plaši izplatītu finansēšanas produktu trūkums. Pat tad, ja finansējums principā ir pieejams, tā izmantošanu ierobežo informācijas trūkums un vājā informētība par pieejamo finansējumu, apgrūtinātas procedūras vai regulatīvie ierobežojumi piekļuvei publiskajam finansējumam. Nedzīvojamo ēku sektorā divi būtiskākie šķēršļi ir finansējuma trūkums publiskā sektora īpašumā esošām ēkām un piemērotu finansiālu stimulu trūkums komerciālām ēkām.

Lai pārvarētu šos šķēršļus, ir jāstrādā dažādos virzienos un jācenšas veicināt ES un valstu publisko līdzekļu labāku izmantojumu un jāmobilizē lielāks privāto līdzekļu ieguldījums. ES un valstu publiskos līdzekļus var orientēt mērķtiecīgāk un sekmīgāk novirzīt tiešajiem lietotājiem, un šajā nolūkā ir jāatvieglo iespēja apvienot dažādus finansējuma avotus, atbalsta intensitāte jāsamēro ar sniegumu, jānostiprina tehniskā vai projektu izstrādes palīdzība un jāveicina sinerģija ar tirgū balstītiem mehānismiem.

ES finansējums, kas veicina investīcijas renovācijā

Daudzgaļu finanšu shēma 2021.–2027. gadam un atveseļošanas instruments *NextGenerationEU* sniedz vēl nebijušu iespēju iekustināt renovācijas vilni. Šajā svarīgajā sektorā vēl nekad nav bijušas tik pievilcīgas investīciju iespējas.

Atbalstu renovācijas investīcijām un ar energoefektivitāti saistītām reformām dalībvalstīs varētu sniegt **Atveseļošanas un noturības mehānisms**, par kuru pašlaik notiek sarunas un

²⁸ Kā paredzēts ĒEED, ēku renovācijas pases ēkas kalpošanas laikā būs izmantojamas par skaidru pakāpeniskas renovācijas ceļvedi, proti, tās palīdzēs īpašniekiem un investoriem plānot, kad un kādā apjomā labāk rīkoties.

²⁹ Komisijas nesen izstrādātā sistēma *Level(s)* aptver enerģijas, materiālu un ūdens izmantojumu, ēku kvalitāti un vērtību, veselību, komfortu, klimatnoturību un dzīves cikla izmaksas. <https://ec.europa.eu/environment/eussd/buildings.htm>.

³⁰ Sk. https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings/eu-bso_en.

³¹ Sk. “Identifying Europe’s recovery needs”, SWD(2020) 98 final un “Eiropas 2030. gada klimatisko ieceru vēriena kāpināšana: investīcijas klimatneitrālā nākotnē cilvēku labā”, SWD(2020) 176 final.

kuram Eiropadome vienojās piešķirt **672,5 miljardus euro**, no kuriem 37 % tiktu atvēlēti ar klimatu saistītiem izdevumiem. 2021. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijā Komisija ir ierosinājusi tādas **Eiropas pamatiniciatīvas** kā **“Renovācija”** un **“Progresīvāka enerģētika”**, kuras prasa, lai visas dalībvalstis veiktu koordinētus intervences pasākumus, balstoties uz nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos iekļautajiem projektiem³².

Šo pamatiniciatīvu īstenošanas atbalstam Komisija dalībvalstīm adresētos norādījumus par atveseļošanas un noturības plānu sagatavošanu³³ papildinās ar katrai dalībvalstij īpaši izstrādātiem norādījumiem, kuri tiks sniegti nacionālo enerģētikas un klimata plānu (NEKP)³⁴ un ilgtermiņa renovācijas stratēģiju individuālā novērtējuma kontekstā. Lai dalībvalstīm sniegtu praktiskus norādījumus, Komisija darīs pieejamu paraugu, kurā būs redzami iespējamie elementi, ko varētu iekļaut ēku renovācijai, energoefektivitātei un resursefektivitātei veltītā atveseļošanas un noturības plānā³⁵. Visbeidzot, Komisija stiprinās **esošās saskaņotās rīcības**³⁶, kas palīdzēs dalībvalstīm apmainīties ar labu praksi un uzraudzīt īstenošanas gaitu.

Vēsturiski galvenais ES publiskā finansējuma avots tiešām investīcijām ēku energoefektivitātes uzlabošanā ir bijusi **kohēzijas politika**, un tā šo lomu saglabās arī 2021.–2027. gada periodā³⁷. Tā papildina īslaicīgo Atveseļošanas un noturības mehānismu un sniedz integrētu atbalstu ēku renovācijai, tostarp individuāli pielāgotām renovācijas programmām vietējā un reģionālā līmenī. Izmantojot iepriekšējos plānošanas periodos gūto pieredzi, dalībvalstīm ir jānodrošina, ka to līdzfinansētās energoefektivitātes un resursefektivitātes programmas mērķtiecīgi orientējas uz to, lai tiktu nodrošināts augsts energosniegums, kura uzraudzība tiks uzlabota, izmantojot detalizētāku un stabilāku indikatoru sistēmu.

Dalībvalstīm ES līdzfinansēto programmu ieviešana būtu arī jāpapildina ar vēl citām atbalsta shēmām, kurās tiek mobilizēts privātais finansējums³⁸. Lauku apvidos energoefektivitātes un atjaunīgās enerģijas ražošanas palielināšanai var izmantot finansējumu no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA).

Renovācijas prioritātes, kas izriet no NEKP un ilgtermiņa renovācijas stratēģijām, būtu jāizklāsta plānošanas dokumentos. Dalībvalstis, kuras vēl nav iesniegušas ilgtermiņa renovācijas stratēģijas, tiek aicinātas to darīt, jo šīs stratēģijas ir daļa no veicamo nosacījumiem, kas vajadzīgi, lai no 2021. gada piekļūtu kohēzijas fondiem.

³² Atveseļošanas un noturības mehānisma finansējumu var kombinēt arī ar atbalstu no citām ES programmām, piemēram, *InvestEU*, Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta, *LIFE* un pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa”, kā arī no valstu fondiem.

³³ Paziņojums “2021. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģija”, COM(2020) 575 final.

³⁴ Individuālus novērtējumus skatīt SWD(2020)900–SWD(2020)926.

³⁵ <https://ec.europa.eu/info/departments/recovery-and-resilience-task-force>.

³⁶ Ēku energoefektivitātes direktīvas saskaņotās rīcības (<https://epbd-ca.eu>) ietvaros ciešā sadarbībā ar Energoefektivitātes direktīvas un Atjaunīgo energoresursu direktīvas saskaņoto rīcību un sasaistē ar Enerģētikas savienības pārvaldības tehnisko darba grupu tiks izveidots pamatiniciatīvai “Renovācija” veltīts tematiskais fokuss un tiks iesaistīti pārstāvji no dažādām attiecīgajām valstu ministrijām.

³⁷ 2014.–2020. gadā no kohēzijas fondiem ēku renovācijai tika atvēlēti aptuveni 17 miljardi euro.

³⁸ Horvātijā ar ERAF līdzekļiem ir finansējusi 250 000 m² un 69 publisko ēku (piemēram, slimnīcu un pirmsskolas izglītības iestāžu) renovāciju, kas gadā, domājams, ietaupīs 70 GWh enerģijas.

Turpinot Eiropas Stratēģisko investīciju fonda (ESIF) darbības pozitīvo pieredzi un papildinot citus ES finansējuma avotus, ES līmenī kā vienota investīciju atbalsta programma darbosies **InvestEU**, kurā tiks sniegta tehniskā palīdzība un finansējums privāto investīciju piesaistei, ko atbalstīs ES budžeta garantija. *InvestEU* sociālo ieguldījumu un prasmju sadaļā un ilgtspējīgas infrastruktūras sadaļā būs pieejami specializēti ēku energorenovācijai veltīti finanšu produkti, kuri īpaši paredzēti dzīvojamo ēku sektoram un kuri fokusēsies uz sociāliem un cenas ziņā pieejamiem mājokļiem, publiskajām ēkām, skolām un slimnīcām un MVU un atbalstīs energopakalpojumu uzņēmumus energosnieguma līgumu integrēšanā.

Pamatojoties uz pieredzi, kas gūta darbā ar iniciatīvām “Energiefektivitātes privātais finansējums” un “Energoviedu ēku vieda finansēšana”, Komisija strādās, lai veicinātu **vajadzībās balstītus risinājumus, kuri projektu virzītājiem ir viegli pieejami un izmanto vienotu noteikumu kopumu**. Proti, tas nozīmē, ka dalībvalstis daļu no kohēzijas politikas ietvaros pieejamā finansējuma varēs pārvietot uz savu *InvestEU* nodalījumu. Turklāt programma *InvestEU* ļaus finanšu produktus, ko atbalsta *InvestEU* garantija, sasaistīt ar īpašu tehnisko palīdzību bankām un starpniekiem, vietējām iestādēm un galīgajiem saņēmējiem. Vienkāršotie noteikumi arī ļauj aizdevumus kombinēt ar dotācijām un **sekmīgākos projektus atalgot ar augstāku dotāciju likmi**.

Saistībā ar jaunizveidoto Eiropas Ēku renovācijas iniciatīvu Eiropas Investīciju banka (EIB) palielinās atbalstu ēku renovācijas projektu apvienošanai portfeļos un kāpinās individualizētu finansiālo atbalstu, kas ietvers ne tikai tradicionālus ilgtermiņa aizdevumus, bet arī garantijas, pašu kapitālu vai debitoru parādu finansējumu. Lai palielinātu ēku energiefektivitātes aizdevumu apjomu un ietekmi, EIB vajadzētu būt iespējai vieglāk kombinēt vienā paketē tehnisko palīdzību, projektu izstrādes palīdzību, aizdevumus un dotācijas.

Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, EIB un tirgus dalībniekiem, lai tiem būtu vieglāk **īstenot noteikumus, kas ļauj** renovācijas projektu vajadzībām **kombinēt** ES programmas un instrumentus, nacionālos līdzekļus un privātos līdzekļus.

Vispārējā grupu atbrīvojuma regulas un Enerģētikas un vides atbalsta vadlīniju pārskatīšanas ietvaros Komisija **ēku renovācijai**, jo īpaši dzīvojamo ēku un sociālajā sektorā, **izstrādās vienkāršākus, skaidrākus un vieglāk piemērojamus valsts atbalsta noteikumus** un precīzēs valsts atbalsta tvērumu **pašpatēriņa atjaunīgās enerģijas iekārtām**. Kā pirmos Komisija pārskata valsts atbalsta noteikumus, kas dalībvalstīm atvieglos *InvestEU* garantiju līdzfinansēšanu³⁹.

Visbeidzot, balstoties uz dažās valstīs gūto pieredzi, Komisija ir gatava **konsultēt dalībvalstis, kuras apsver** kā finansējuma avotu ēku renovācijas programmām, jo īpaši mājtsaimniecībām ar maziem ienākumiem, **izmantojot ieņēmumus no ES emisijas kvotu**

³⁹Vispārējās grupu atbrīvojuma regulas (valsts atbalsts) mērķtiecīga izskatīšana: paplašināts tvērums nacionālo līdzekļu kombinēšanai ar konkrētām Savienības programmām (otrā apspriešanās)
https://ec.europa.eu/competition/consultations/2020_gber/consultation_document_en.pdf.

tirdzniecības sistēmas (ETS) un ETS Modernizācijas fonda piedāvātās finansēšanas iespējas.

PRIVĀTO INVESTĪCIJU PIESAISTĪŠANA UN ZAĻO AIZDEVUMU FINANSĒŠANAS STIMULĒŠANA

Ņemot vērā energoefektivitātes investīciju zemo riska profilu⁴⁰ un pieprasījuma perspektīvas, ko pavērs renovācijas vilnis, par arvien pievilcīgāku uzņēmējdarbības priekšlikumu kļūs privātā finansējuma piedāvāšana kopā ar inovatīviem renovācijas pakalpojumiem. Tehniskās konsultācijas jau izmanto un sniedz tādi aktori kā energopakalpojumu uzņēmumi, komunālo pakalpojumu uzņēmumi un bankas. Viņi var nekustamā īpašuma īpašniekiem piedāvāt atbalstu, kas ir ļoti nepieciešams visos renovācijas procesa posmos gan ideju, gan finansējuma aspektā. Tāpat viņi var veicināt mazu projektu sakopšanu, piedāvāt labvēlīgus nosacījumus sarežģītiem projektiem ar ilgu atmaksāšanās laiku un apvienot dažādos aktorus, kas iesaistīti ēku renovācijas lēmumu pieņemšanā.

Otrkārt, lai piesaistītu privātus starpniekus un agregatorus, dalībvalstis var samazināt riska uztveri un plašāk izvērst tirgus stimulus, piemēram, energotaupības tarifus, publiskā atbalsta shēmas, kurās tiek maksāts pēc panāktajiem rezultātiem, un energoetaupījumu konkursus. Dalībvalstīm būtu arī jāizpēta inovatīvi risinājumi, kā finansējumu atgūt ar nodokļos un rēķinos bāzētām shēmām vai sasaistīt ar īpašumu, kā arī nodokļu instrumenti⁴¹, kuri radītu ekonomiskus stimulus ēku renovācijas finansēšanai. Esošās **energoefektivitātes pienākuma shēmas**, kas paredzētas Energoefektivitātes direktīvas 7. pantā, var sekmīgi izmantot visu veidu ēkās⁴², lai piesaistītu jaunus starpniekus, piemēram, komunālo pakalpojumu uzņēmumus, iegūtu speciālās tehniskās zināšanas un piedāvātu agregētus pakalpojumus, kas palīdzētu samazināt darījumu un administratīvās izmaksas.

Vēl viena iespēja piesaistīt investīcijas, sakopot maza mēroga un izklidētas investīcijas, samazināt sākotnējās izmaksas un atlīdzināt par energotaupību, ir energopakalpojumu uzņēmumu iesaistīšana **ar publiskā un privātā sektora partnerībām**. Apdrošinātāji varētu energosnieguma līgumus **sasaistīt ar noturīguma līgumiem** – tas tirgum varētu palīdzēt pārvaldīt investīciju risku, jo apdrošinātājiem ir speciālās zināšanas vides, klimata un citu risku novērtēšanā un tie spēj piedāvāt atbilstošu aizsardzību.

Lai palīdzētu samazināt darījumu izmaksas, Komisija valstu un Eiropas līmenī veicinās **līgumu un finanšu instrumentu standartizāciju** un šajā nolūkā izmantos pastāvošos

⁴⁰ Tiek uzskatīts, ka augstāka energoefektivitāte korelē ar zemākiem hipotekāro parādsaistību neizpildes rādītājiem un ar aktīvu vērtības pieaugumu. Avots: *Final report on correlation analysis between energy efficiency and risk*, EeDaPP, https://eedapp.energyefficientmortgages.eu/wp-content/uploads/2020/08/EeDaPP_D57_27Aug20-1.pdf.

⁴¹ Piemēram, nodokļu stimuli un kredīti tiešo nodokļu kontekstā (tie ir, piemēram, ienākuma un uzņēmumu ienākuma nodokļi) un vides nodokļu kontekstā (oglekļa nodokļi), īpašuma nodokļi ar labākām likmēm augstāka snieguma ēkām, nodokļu ieņēmumu mērķiezīmēšana renovācijai, nodokļu norakstīšana par labu investīcijām renovācijā, PVN likmes būvniecības pakalpojumiem un ilgtspējīgiem materiāliem saskaņā ar PVN direktīvu (III pielikums), kā arī reģionālie un vietējie nodokļi un nodevas. Sk. arī Bertoldi, P, Economidou, M, Palermo, V, Boza- Kiss, B, Todeschi, V. *How to finance energy renovation of residential buildings: Review of current and emerging financing instruments in the EU*, WIREs Energy Environ, 2020;e384. <https://doi.org/10.1002/wene.384>.

⁴² Ar šīm pienākuma shēmām panāktie enerģijas ietaupījumi palīdz izpildīt Energoefektivitātes direktīvas 7. pantā noteikto energotaupības pienākumu.

forumus, kas palīdzēs replicēt un izvērst paraugpraksi un inovatīvas pieejas. Komisija šos privātā sektora investīciju aktivizēšanas veidus aktīvi atbalstīs ar Energoefektivitātes finanšu iestāžu grupas (EEFIG) un ilgtspējīgu energoinvestīciju forumu palīdzību.

Renovācijas vilnis var arī palīdzēt attīstīt **zaļo aizdevumu un hipotekāro finansējumu**. Modernizēta energoefektivitātes sertifikātu sistēma, kas pierāda efektivitātes pieaugumu, ļaus bankām un citām finanšu iestādēm piedāvāt kredīta un hipotekāro finansējumu, kurš to portfeļus padarīs zaļākus un ļaus ēkas apvienot portfelī kā nodrošinājumu segto obligāciju emitēšanai. Vairākas tirgus virzītas iniciatīvas jau izmēģina inovatīvas energoefektivitātes aizdevumu un hipotekārā finansējuma pilotshēmas⁴³. Nākamais solis varētu būt pilna dzīves cikla oglekļa iekļaušana šajā novērtējumā, un to varētu saistīt ar apritīgu risinājumu finansēšanu.

Ar ES Atjaunināto ilgtspējīga finansējuma stratēģiju Komisija izskata iespējas ieviest papildu standartus un marķējumu tādiem ilgtspējīgiem finanšu produktiem kā zaļie hipotekārie kredīti, zaļie aizdevumi un zaļās obligācijas. Tas palīdzēs nodrošināt, ka aizdevumu produkti, kas veicina energoefektivitāti un resursefektivitāti, tiek piedāvāti plašāk un ir patērētājiem pamanāmāki. Iespējas pienācīgi atspoguļot ilgtspējīgu finanšu produktu iespējamu zemāku kredītrisku⁴⁴ paver **Hipotekāro kredītu direktīvas**⁴⁵ un **Patēriņa kredītu direktīvas**⁴⁶ izskatīšana. Turklāt Eiropas Banku iestāde analizē, vai banku regulējumā finanšu produktiem, kas saistīti ar ilgtspējas mērķiem, piemēram, ēku renovāciju, būtu pamatoti piemērot īpašu prudenciālu režīmu. Arī Komisija apsver pasākumus, ar ko banku noteikumu (Kapitāla prasību regula un direktīva) un apdrošinātāju noteikumu (Maksāspējas II direktīva) izskatīšanas ietvaros prudenciālajā regulējumā **iekļaut vides, sociālos un pārvaldības riskus**. Tāpat EIB apsvērs iespējas atbalstīt jaunus veidus, kā ēku atjaunošanai piesaistīt privāto finansējumu, arī pavērt jaunus tirgus uz energoefektīviem hipotekārajiem kredītiem balstītai kreditēšanai vai vērtspapīrošanai.

Visbeidzot, lai privāto kapitālu novirzītu ilgtspējīgās investīcijās energorenovācijā, Komisija izstrādā **ES taksonomiju**⁴⁷ ar ēku sektoram piemērojamiem tehniskās pārbaudes kritērijiem, kuri balstīsies uz energoefektivitātes sertifikātiem un gandrīz nulles enerģijas ēku standartiem. ĒEED pārskatīšanā Komisija arī apsvērs iespēju **ieviest pamatīgas renovācijas standartu**, kas ļaus piesaistīt apjomīgu privāto finansējumu pārredzamām, izmērāmām un patiesi zaļām investīcijām.

⁴³ Izmantojot pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” dotācijas, Eiropas Hipotēku federācija un Eiropas Segto obligāciju padome (EMF-ECBC) ir izstrādājusi Energoefektivitātes hipotekāro kredītu iniciatīvu ar atbalsta darbībām, kas stimulēs privāto finansējumu dzīvojamo un komerciālo ēku renovācijai, ar kuru tiek uzlabota šo ēku energotaupība.

⁴⁴ Sk. EaDaPP, *Final results of the correlation analysis between energy efficiency and risk*, 2020.

⁴⁵ Direktīva 2014/17/ES.

⁴⁶ Direktīva 2008/48/EK.

⁴⁷ Tas tiek darīts ar diviem deleģētajiem aktiem, kuri veltīti mērķiem “klimata pārmaiņu mazināšana” un “pielāgošanās klimata pārmaiņām” un mērķim “pāreja uz aprites ekonomiku”, kā arī mērķiem “ilgtspējīga ūdens un jūras resursu izmantošana un aizsardzība”, “piesārņojuma novēršana un kontrole” un “bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzība un atjaunošana”, Regula (ES) 2020/852, OV L 198, 22.6.2020., 13. lpp.

Visas šīs iniciatīvas var palīdzēt klientiem piekļūt finansējumam ar izdevīgākiem nosacījumiem un veicināt tāda dinamiska privātā finansējuma izstrādi, kas papildinātu publiskos līdzekļus, nodokļu stimulus un citas publiskā finansālā atbalsta formas.

3.3. SPĒJU VAIROŠANA UN TEHNISKĀS PALĪDZĪBAS PALIELINĀŠANA

Sagatavot labu renovācijas projektu, piemeklējot vislabākos pieejamos finansējuma avotus, ir grūti un privātpersonām vai mazām pašvaldībām bieži vien ļoti sarežģīti. Tādējādi **tehniskajai palīdzībai** būs svarīga loma, lai nodrošinātu sagaidāmos palielinātos renovācijas tempus un kvalitāti. Daļa no šīs palīdzības ir dalībvalstu ziņā, bet ES savu lomu varētu nostiprināt.

Pamatojoties uz pieredzi, kas gūta darbā ar *ELENA* mehānismu, Energoefektivitātes privātā finansējuma instrumentu (*PF4EE*), kohēzijas politiku, programmu *JASPERS* un pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” projektu izstrādes palīdzības mehānismu, Komisija vienkāršos un nostiprinās tehnisko palīdzību ar prioritāru mērķi sasniegt lielāku labumguvēju loku, arī nelielos labumguvējus. Ir ierosināts, ka varētu palielināt *ELENA* mehānisma finansējumu, kurš varētu nākt no *InvestEU* konsultāciju centra līdzekļiem un, iespējams, no citām Eiropas programmām.

Komisija kopā ar EIB palīdzēs dalībvalstīm izstrādāt valsts vai vietējās programmas, kas **replīcē *ELENA* modeli**⁴⁸, un atlīdzināt par ātru īstenošanu un augstu energosniegumu, tam izmantojot šādas trīs finansējuma plūsmas: kohēzijas politikas fondi (kā atsevišķs atbalsts vai kā daļa no finanšu instrumenta darbības), dalībvalsts *InvestEU* nodalījums vai Atveseļošanas un noturības mehānisms.

Turklāt Komisija un EIB atbalstīs standartizētu **vienas pieturas aģentūru** izveidi, kuras varētu ātri izvērst valsts, reģionālā vai vietējā līmenī, lai piedāvātu individualizētas konsultācijas un finansēšanas risinājumus; šādas aģentūras palīdzētu mājokļu īpašniekiem vai MVU visā projektu sagatavošanas un īstenošanas laikā. Vietējie aktori šo platformu var izmantot, lai izveidotu kompetences centrus dažādu veidu konsultācijām par ilgtspējīgu renovāciju.

Papildu spēju atbalstu piedāvās Atveseļošanas plānā paredzētais jaunais **tehniskā atbalsta instruments, ES Pilsētu mehānisms** un ***LIFE* projektu izstrādes palīdzības mehānisms**, kā arī administratīvo spēju veidošana un tehniskā palīdzība kohēzijas politikas fondu satvarā periodā pēc 2020. gada. Turklāt kohēzijas politikas tiesību akta priekšlikums paredz arī Eiropas pilsētinitiatīvas izveidi, kura stiprinās integrētu un uz līdzdalību vērstu pieeju ilgtspējīgai pilsētattīstībai. Valsts, reģionālajām vai vietējām iestādēm, kas ir ieinteresētas investīcijas ēku renovācijā izmantot pilsētu atjaunošanai, veiksmīgu paraugu, kā to izdarīt, piedāvā Eiropas **viedo pilsētu platforma**⁴⁹.

⁴⁸ Izmantojot kohēzijas politikas fondus, dalībvalsts *InvestEU* nodalījumu vai Atveseļošanas un noturības mehānismu.

⁴⁹ Viedo pilsētu platformas pamatā ir pieredze un rezultāti, kas gūti 17 liela mēroga sadarbspējas pilsētu demonstrējumu projektos, kas pazīstami kā “vaduguns projekti”. Šie vaduguns projekti apvieno 120 pilsētas, un to budžets ir vairāk nekā 400

3.4. ZAĻO DARBVIETU IZVEIDE, DARBA ŅĒMĒJU PRASMJU PILNVEIDE UN JAUNU TALANTU PIESAISTE

Aprites un mazoglekļa risinājumu izstrādei, uzstādīšanai un ekspluatācijai bieži vien ir vajadzīgas augsta līmeņa tehniskās zināšanas. Specifiskas prasmes ir vajadzīgas arī vēsturisko ēku drošai apsaimniekošanai un to mantojuma vērtības aizsardzībai. Pāreja uz klimatneitrālu ēku fondu būs iespējama tikai tad, ja esošās darbvietas tiks pārveidotas, lai integrētu zaļajai un aprites ekonomikai vajadzīgās prasmes, un ja radīsies jauni darba profili, piemēram, speciālisti ēku pamatīgā renovācijā, progresīvu tehnoloģisko risinājumu uzstādītāji vai ēku informācijas modelēšanas pārvaldnieki. Pildīt potenciāli svarīgu lomu – piedāvāt tiešajiem lietotājiem jaunākās pieejamās tehniskās iespējas resursefektivitātes un energoefektivitātes jomā – var tikai labi informēti profesionāļi. Visbeidzot, lai renovācijā uzlabotu piekļūstamību, profesionāļiem ir vajadzīga apmācība.

Jau pirms Covid-19 krīzes trūka kvalificētu darbinieku, kuri spētu veikt ēku ilgtspējīgu renovāciju un modernizāciju. Darbvieta saglabāšanas un radīšanas potenciāls šajā sektorā ir bijis un joprojām ir liels. Ēku energoefektivitāte ir lielākais darbvieta radītājs uz katru investēto miljonu euro⁵⁰. Ja dalībvalstis ātri īstenotu izolācijas, ēku inženiertehnisko sistēmu un ierīču uzlabošanas pasākumus, tas nekavējoties radītu jaunas nodarbinātības iespējas. Rīcībpolitikai būtu jādod tirgum signāls, ka ir vajadzīgi inovatīvi un ilgtspējīgi risinājumi. Piemēram, bioekonomika var nodrošināt pamatīgai renovācijai noderīgus jaunus mazoglekļa materiālus, kas pavērs jaunas darba iespējas speciālistiem.

Prasmju un kvalificētu profesionāļu pieejamību būvniecības nozarē var palīdzēt uzlabot lielāka **sieviešu** klātbūtne un loma. Būtiski ir pārskatīt profesionālās izglītības un apmācības stratēģijas, iesaistot nozari, veidojot iekļaujīgu un pieejamu darba vidi un pārvarot aizspriedumus. Būtu jānodrošina, ka MVU ir labāka piekļuve informācijai par apmācības un mācekļības programmām. Sociālajiem partneriem, tostarp būvniecības nozares darba ņēmēju un darba devēju pārstāvjiem valsts un Eiropas līmenī, ir labas zināšanas par darba ņēmēju prasmju pilnveidi, jaunu talantu piesaisti un iekļaujīgas darba vides veicināšanu, un tie būtu jāiesaista šo mērķu sasniegšanai paredzēto pasākumu izstrādē un īstenošanā.

Būvniecībā, kas ir nozare ar salīdzinoši augstu nelaiemes gadījumu un veselības problēmu risku, ir svarīga **darba ņēmēju darba drošības un veselības aizsardzības perspektīva**, un būtu jāievēro juridiskās prasības attiecībā uz darba ņēmēju aizsardzību, īpašu uzmanību pievēršot tam, lai strādnieki vecu ēku renovācijā netiktu eksponēti azbestam, un arī nodrošinot atbilstošu apmācību⁵¹.

miljoni euro, kuru veido finansējums no pamatprogrammas “Apvārsnis 2020”, kas investīcijās ir piesaistījis vēl daudz lielākas summas. Plašāka informācija pieejama <https://smartcities-infosystem.eu/scc-lighthouse-projects>.

⁵⁰ 12–18 vietējo darbvieta uz katru investēto miljonu euro, *IEA, Sustainable Recovery*, 2020. gada jūnijs.

⁵¹ Saskaņā ar nacionālajiem pasākumiem, ar kuriem transponē Direktīvu 2009/148/EK par darba ņēmēju aizsardzību pret risku, kas saistīts ar pakļaušanu azbesta iedarbībai darba vietā.

Šo problēmu risināšanai Komisija, par pamatu izmantojot 2020. gada Prasmju programmu un Plānu nozaru sadarbībai prasmju jomā⁵², **nāks klajā ar Prasmju paktu**, kas apvienos privātā un publiskā sektora ieinteresētās personas, lai kopīgi gādātu par Eiropas darbaspēka prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju. Komisija mudina dalībvalstis izmantot *Next Generation EU* līdzekļus, **Eiropas Sociālo fondu Plus** un **Taisnīgas pārkārtošanās fondu**. Jauniešu pāreju uz darba tirgu atvieglo mācekļība un citi darbā bāzēti mācīšanās veidi. Komisijas 2020. gada 1. jūlija Jaunatnes nodarbinātības atbalsta paketē tika paziņots par atjauninātu **Eiropas Mācekļību aliansi**. Ar iniciatīvas *Build Up Skills* atbalstu, kas tiks turpināts programmas *LIFE* ietvaros, dalībvalstis var atjaunināt savu prasmju iztrūkuma analīzi un nacionālos apmācības ceļvežus, savukārt Komisija 2021. gadā **izstrādās mācību materiālus par sistēmas *Level(s)*⁵³ izmantošanu**.

3.5. ILGTSPĒJĪGAS BŪVĒTĀS VIDES IZVEIDE

Lai Eiropā nodrošinātu vajadzīgo renovācijas pamatīgumu un līmeni, galu galā ir vajadzīga spēcīga un konkurētspējīga būvniecības nozare, kas nopietni pievēršas inovācijai un ilgtspējai ar mērķi paaugstināt kvalitāti un samazināt izmaksas.

Eiropas uzņēmumi ir līderi dažādu energotaupīgu un ar atjaunīgajiem energoresursiem saistītu preču un pakalpojumu inovācijā, ražošanā, izplatīšanā un uzstādīšanā ēkās. Šo līderpozīciju nostiprināšanai ir nepieciešama industrializētu tehnoloģisko risinājumu ieviešana, kas palīdzēs ierobežot darbu izmaksas un ilgumu, arī ātrāka digitalizācija un aprites principu pilnīga integrācija visā vērtību ķēdē: drošu, ilgtspējīgu un otrreizēju izejmateriālu ieguve, atkalizmantošana un reciklēšana, kā arī atkritumu apsaimniekošana. **Industrializācija var aktivizēt pozitīvas mijiedarbības ciklu**, kur lielāks pieprasījums pēc pamatīgākas renovācijas noved pie viedu un ilgtspējīgu produktu izmaksu samazināšanās.

Komisija veicina būvniecības risinājumu un materiālu (tostarp koksnes un biobāzētu materiālu, dabā balstītu risinājumu un reciklētu materiālu) vidisko ilgtspēju, par pamatu izmantojot visaptverošu dzīves cikla novērtējuma pieeju. Būvizstrādājumu ilgtspējības rādītājiem tā pievēršies Būvizstrādājumu regulas pārskatīšanā, un līdz 2023. gadam tā izstrādās ceļvedi, kā līdz 2050. gadam ēkās **samazināt visa dzīves cikla oglekļa emisijas**. Komisija arī **paātrinās darbu** ar standartizācijas organizācijām ēku **klimatnoturības standartu jautājumā**.

Līdz 2024. gada beigām Komisija **pārskatīs** ES tiesību aktos attiecībā uz būvgrožiem un ēku nojaukšanas atkritumiem noteiktos **materiālu atgūšanas mērķrādītājus**. Komisija ieviesīs pasākumus, kuri **palielinās atkalizmantošanas un reciklēšanas platformu izmantojumu un atbalstīs** labi funkcionējošu **otrrreizējo izejmateriālu iekšējo tirgu**. Minēto principu piemērošanā lietotājiem palīdzēs sistēma *Level(s)*, ēku projektēšanai piemērojamie **aprites**

⁵² Plānā nozaru sadarbībai prasmju jomā tiks izstrādāta nozaru stratēģija, kas palīdzēs apzināt nepieciešamās prasmes un attīstīt darba tirgum būtiskās prasmes, arī izstrādāt attiecīgu Eiropas profesionālās izglītības pamatprogrammu un izvērst apmācību.

⁵³ *Level(s)* ir vienota Eiropas pieeja ēku ilgtspējas novērtēšanai un ziņošanai par to. Sk.

<https://ec.europa.eu/environment/eussd/buildings.htm>.

ekonomikas principi un ES būvgružu un ēku nojaukšanas atkritumu apsaimniekošanas protokols.

Digitālo un inovatīvo tehnoloģiju apguve un investīcijas tajās būvniecības nozarē joprojām ir zemi⁵⁴. Tāpēc Komisija atbalstīs būvniecības nozares digitalizāciju, tam **izmantojot pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa”, digitālās inovācijas centrus un testēšanas un eksperimentu kompleksus**. Reģistrēt darbu progresu un materiālu izmantojumu un palielināt ražīgumu palīdz **digitālie rīki**⁵⁵. Piemēram, ēkas digitālais dvīnis, ko iespējams izveidot ar 3D kartēšanas datiem, sniedz informāciju par to, kā ēka darbojas reāllaikā, un novērš nopietnus negadījumus, palīdzot prognozēt iespējamās atteices ēkas sistēmās. Izmaksu ietaupījumi ir iespējami visā vērtību ķēdē: sākot no paātrinātām administratīvajām procedūrām un beidzot ar fiziskiem darbiem. Viedās ēkas un digitāli veicināta būvniecība ģenerē lielu datu kopumu par visu ēkas būvniecības, izmantošanas un renovācijas dzīves ciklu, un tas ļauj uzlabot ēku ekspluatāciju. Komisija apsvērs iespēju izstrādāt datu telpu pārvaldības satvaru un turpmākas darbības, ar ko piešķirtās datu telpas attīstīt, tostarp enerģētikas, ražošanas un būvniecības jomā.

Ēku informācijas modelēšana (*BIM*) uzlabo pārredzamību un samazina izmaksas un resursu izmantojumu. Komisija **sniegs ieteikumu, kā būvdarbu publiskajā iepirkumā veicināt ēku informācijas modelēšanu**, un izstrādās publiskajiem klientiem paredzētu metodiku, kā veikt izmaksu un ieguvumu analīzi *BIM* izmantošanai publiskā iepirkuma konkursos. Digitālas industriālās platformas ļaus ieinteresētajām personām šos datus vākt un izmantot labāk. Komisija arī **izstrādās vienotu ES regulējumu attiecībā uz digitālo atļauju izsniegšanu** būvētajā vidē un **izveidos** uzticamu ēku **energoefektivitātes mēraparātu sertificēšanas shēmu**, kura nodrošinās, ka tie spēj **izmērīt faktiskos energosnieguma uzlabojumus**.

Inovācija būvniecības nozarē jāsekmē arī ar pētniecības palīdzību. **Eiropas zaļā kursa uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus**, kas izsludināts pamatprogrammas **“Apvārsnis 2020”** ietvaros, ir sadaļa, kas veltīta energoefektīvām un resursefektīvām ēkām. **Pamatprogramma “Apvārsnis Eiropa”** atbalstīs pētniecību un inovāciju energotehnoloģiju un būvniecības materiālu un sistēmu ilgtspējas un aprites jomā, ņemot vērā katra Eiropas ģeogrāfiskā reģiona īpašos apstākļus. Gatavojoties pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” īstenošanai, Komisija pašlaik apsver iespēju izveidot publiskā un privātā sektora partnerību, kas būtu veltīta uz cilvēkiem vērstai ilgtspējīgai būvētajai videi (*Built4People*), un īpašu misiju, kas veltīta klimatneitrālām un viedām pilsētām. Partnerība varētu panākt inovāciju ēku un būvniecības nozarē, bet misija demonstrētu 100 Eiropas pilsētu kopīgu sistēmisku pāreju uz klimatneitralitāti līdz 2030. gadam, no kā ieguvēji būs iedzīvotāji⁵⁶.

⁵⁴ Pašlaik 70 % būvuzņēmumu digitāliem un inovatīviem projektiem atvēl mazāk nekā 1 % no saviem ieņēmumiem, un īpaši zems ir ēku informācijas modelēšanas (*BIM*) izmantojuma līmenis. Tādas tehnoloģijas kā lietu internets, mākslīgais intelekts, roboti un digitālie dvīņi samazina laiku, kas vajadzīgs fiziskiem darbiem.

⁵⁵ Tai skaitā ēku informācijas modelēšana (*BIM*), ģeogrāfiskās informācijas sistēma (*GIS*) un paplašinātā realitāte.

⁵⁶ Pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” misijas “Klimatneitrālas un viedas pilsētas” mērķis ir atbalstīt, veicināt un demonstrēt 100 Eiropas pilsētas to sistēmiskajā pārejā uz klimatneitralitāti līdz 2030. gadam un padarīt šīs pilsētas par

Turklāt klimatneitrālus ēku siltumapgādes un aukstumapgādes sistēmu risinājumus palīdzēs izstrādāt **līdzfinansētā partnerība pārejai uz tīru enerģiju**⁵⁷ (ja to pieņems). Citas programmas, kas ir nozīmīgas ēku renovācijas pētniecības un inovācijas jomās, ir reģionālās programmas (te varētu noderēt arī **izcilības zīmogs**) un jaunā *LIFE* programma. Konkrētāk, renovācijas vilni atbalstīs *LIFE* apakšprogramma “**Pāreja uz tīru enerģiju**”, kura risinās renovācijas kavēkļus, kas attiecas uz biheivorālajiem un ar tehnoloģijām nesaistītiem aspektiem⁵⁸.

3.6. INTEGRĒTA, LĪDZDALĪGA UN APKAIMĒS BALSTĪTA PIEEJA – RENOVĀCIJAS VIĻŅA CENTRĀLĀ ASS

Lai pilnībā realizētu renovācijas viļņa potenciālu papildieguvumu ziņā, ir vajadzīga integrēta pieeja, kas jau ir veiksmīgi izmēģināta pilotprojektos. Viedi mājojki var lietotājiem uzlabot komforta līmeni un palielināt atjaunīgās enerģijas un pārpalikuma enerģijas integrāciju ēkās. Dažos pilotprojektos daudzdzīvokļu ēkas tika aprīkotas ar saules fotoelementu jumta paneļiem, termoakumulāciju un siltumsūkņiem. Katra ēka tika pieslēgta vietējam tīklam, kas enerģiju piegādāja elektromobiļu uzlādes punktiem. Energoapgādi pēc iespējas efektīvi salāgot ar pieprasījumu palīdzēja viedo skaitītāju izmantošana⁵⁹. Rezultātā ēkas no patērētājam kļuva par enerģijas ražotājām un spēja nodrošināt augstu energoefektivitāti, samazinātas enerģijas izmaksas mājtsaimniecībām, e-mobilitātes integrāciju un sistēmiskus ieguvumus tīklu stabilitātei.

Tas ir tikai viens piemērs tam, ko var panākt ar integrētu digitālo renovāciju, kurā enerģijas akumulācija kombinēta ar elastīgu pieprasījumu, enerģijas ražošanu uz vietas no atjaunīgiem energoresursiem un lietu internetu, kuram pieslēgti sistēmas komponenti, ierīces un e-mobilitātes uzlādes punkti. Tas veicina iedzīvotāju kā ražojošu patērētāju aktīvu līdzdalību energosistēmā.

ĒEED⁶⁰ jau ir paredzēti pasākumi viedās infrastruktūras veicināšanai un e-mobilitātes uzlādes punktu izveidei. Saskaņā ar mērķi līdz 2025. gadam izveidot vairāk nekā 1 miljonu publisko uzlādes staciju Komisija gadās, ka šie pasākumi tiek īstenoti pilnīgi un tiek nodrošināta to izpilde, un apsvērs vajadzību tos nostiprināt. Turklāt kopā ar šo paziņojumu Komisija iepazīstina ar īstenošanas un deleģētajiem aktiem par **ES viedgatavības indikatoru**; tas būs rīks ēku viedgatavības mērīšanai un ēku īpašnieku un iemītnieku informētības palielināšanai.

eksperimentu un inovācijas centriem, kas būs noderīgi visām pilsētām; tādējādi tiks sekmēts Eiropas zaļais kurss un Eiropas centieni līdz 2050. gadam kļūt klimatneitrāli.

⁵⁷ Līdzfinansētā partnerība pārejai uz tīru enerģiju aptver visas energotehnoloģiju stratēģiskā plāna jomas sasaistē ar nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem.

⁵⁸ Tie ir, piemēram, zaļo hipotēku definīcijas, ar īpašumu sasaistīts finansējums vai jauni vienas pieturas aģentūru modeļi.

⁵⁹ Viedajiem skaitītājiem ir liels potenciāls palielināt patērētāju informētību par enerģijas patēriņa modeļiem. Energoefektivitātes direktīvā ir noteikta prasība pēc viedajiem gāzes skaitītājiem, kura papildina pienākumus, kas noteikti attiecībā uz viedajiem elektroenerģijas skaitītājiem.

⁶⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/844 (2018. gada 30. maijs), ar ko groza Direktīvu 2010/31/ES par ēku energoefektivitāti un Direktīvu 2012/27/ES par energoefektivitāti.

Attiecībā uz jaunākajiem ilgtspējīgajiem produktiem un produktiem, kuros integrēta atjaunīgā enerģija, piemēram, no fotoelementiem, Komisija **apzinās grūtības, ar kurām šie produkti saskaras** vienotajā tirgū, un apsvērs veidus, kā novērst konstatētos šķēršļus, tostarp izmantojot savstarpēju atzišanu. Labi funkcionējošs vienotais tirgus likvidē regulatīvos un administratīvos šķēršļus, kas kavē pārrobežu pakalpojumu sniegšanu, un atvieglo renovācijas un energoefektivitātes speciālistu nacionālo sertifikācijas un apdrošināšanas shēmu savstarpēju atzišanu.

Sinergija renovācijas jomā kļūst acīmredzama, ja **pieeja tiek izvērsta rajonu un kopienu mērogā**. Ja projekti tiek apvienoti šādā līmenī, **var izveidot nulles enerģijas vai pat pozitīvas enerģijas bilances rajonus**⁶¹ (piemēram, modernas centralizētās siltumapgādes un aukstumapgādes sistēmas, kam ir liels potenciāls atjaunīgo energoresursu un atlikumsiltuma atgūšanas ziņā). Tie piedāvā lētākus veidus, kā dekarbonizēt siltumapgādi un aukstumapgādi, un var nodrošināt sistēmas efektivitāti industriālā mērogā, pateicoties pārejai uz citu kurināmo, lielākai elastībai un termoakumulācijai, kā arī radīt telpu dabai. Papildus racionālākam un estētiskākam telpas izmantojumam rajonos balstīta pieeja var **uzlabot vecus mājokļus ar ierobežotiem piekļūstamības un mobilitātes pakalpojumiem**.

Energokopienas ražo, patērē, akumulē un pārdod enerģiju un var piedāvāt rīkus visneaizsargātākajiem iedzīvotājiem, lai viņi izklūtu no enerģētiskās nabadzības. Lai izmantotu vēl neizmantoto potenciālu, ko paver energokopienas aktīva dalība energosistēmā, Komisija rūpīgi **izvērtēs Elektroenerģijas tirgus direktīvas**⁶² **un Atjaunīgo energoresursu direktīvas īstenošanu** un izmantos saskaņotu rīcību, lai atbalstītu to pakāpenisku izveidi un izplatību dalībvalstīs. Komisija turpinās pētīt, kā popularizēt energokopienas un izplatīt labu praksi⁶³.

Tā kā šādas rajona pieejas ir balstītas uz plašu un iekļaujīgu iedzīvotāju iesaisti, ko panāk ar kooperatīvu struktūru un vienas pieturas aģentūru palīdzību, kuras var sniegt dažādas nodarīgas konsultācijas, ar tām var pārveidot veselas apkaimes un radīt jaunas uzņēmējdarbības iespējas. Nacionālajos atvēršanas plānos varētu iekļaut **rajonu renovācijas paraugprojektus**⁶⁴, un tie varētu pavērt ceļu jaunam dekarbonizētu rajonu vilnim.

Dalībvalstīm, reģioniem un vietējām pašvaldībām būtu vēl vairāk jāizmanto iespēja investīcijas finansēt vietējā kontekstā ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) un

⁶¹ Vairākas ēkas, kas optimizē patērēto enerģiju gan ēku, gan plašākas energosistēmas līmenī. Šiem rajoniem ir raksturīga pozitīva enerģijas gada bilance, un tajos ir integrēta vietējā atjaunīgo energoresursu enerģija, vietējā akumulācija (gan elektroenerģijas, gan siltumenerģijas), viedie energotīkli, pieprasījuma reakcija, progresīva energopārvaldība (elektroenerģija, siltumapgāde un aukstumapgāde), lietotāju mijiedarbība/iesaiste un IKT. Pozitīvas enerģijas bilances rajonu projekti ir izstrādāti ar pamatprogrammas “Apvārtnis 2020” vaduguns projektu palīdzību (<https://smartcities-infosystem.eu/scc-lighthouse-projects>) un projektos, kur dalībvalstīs sadarbojas kopīgās plānošanas ierosmes “Urbānā Eiropa” satvarā (<https://jpi-urbaneurope.eu/ped>), kā arī ar Enerģotehnoloģiju stratēģiskā plāna satvarā izveidotās atbalsta grupas palīdzību.

⁶² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/944 (2019. gada 5. jūnijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES.

⁶³ Tas var ietvert pieredzi, kas gūta ES finansētos projektos, kā piemēru sk. <https://www.rescoop.eu/the-rescoop-model>.

⁶⁴ Tie varētu būt projekti, kas piedalās ierosinātajā pamatprogrammas “Apvārtnis Eiropa” misijā “100 klimatneitrālu pilsētu līdz 2030. gadam – pašu rokām un pašu labā”.

Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) piedāvātajiem **teritoriālajiem instrumentiem** (integrētas teritoriālās investīcijas (ITI), sabiedrības virzīta vietējā attīstība (SVVA) un *LEADER*). Turklāt pilsētu iestādes ar integrētu pilsētu un teritoriālās attīstības stratēģiju palīdzību var izmantot ERAF obligāto minimālo piešķirumu ilgtspējīgai pilsētattīstībai, kas tiek īstenota uz vietas.

Vietējā līmenī jaunu koalīciju, kurā ietilpst pilsētas, kas ir gatavas uzņemties vērienīgas saistības ēku renovācijas jomā, atbalsta **Pilsētas mēru pakts**. Šo procesu varētu iestrādāt ilgtermiņa renovācijas stratēģiju turpmākajos atjauninājumos, un tā rezultātā varētu veidoties agregēts zaļais iepirkums, ko mēri apņemas veikt pakta satvarā. Sadarbību starp lielajiem publiskajiem pircējiem, piemēram, pilsētām, reģioniem, slimnīcām, centralizētām iepirkuma struktūrām, komunālo pakalpojumu sniedzējiem tādās jomās kā jauno tehnoloģiju pilotizmēģinājumi un plašāka izvēršana, piemēram, nulles emisiju būvlaukumos, vēl vairāk veicina projekts “**Lielie pircēji – klimatam un videi**”.

Turklāt Komisija iesaistīs visas relevantās ieinteresētās personas, tostarp **izmantojot Klimata paktu un Augsta līmeņa forumu būvniecības jautājumos**, un šajā nolūkā veiks atbalsta pasākumus, lai ar aktīvu kultūras, ekonomisko un sociālo dzīvi atjaunotu Eiropas apkaimes.

3.7. JAUNAIS EIROPAS *BAUHAUS*, KAS APVIENO ELEGANCI UN ILGTSPĒJU

Renovācijas vilnis nav tikai pasākumi esošajām ēkām. Tas aizsāk uz nākotni vērstu procesu, kurā ilgtspēja tiek apvienota ar eleganci. 2020. gada 16. septembrī uzrunā par stāvokli Savienībā Komisijas priekšsēdētāja fon der Leiena paziņoja, ka Komisija aizsāks projektu “Jaunais Eiropas *Bauhaus*”, kura ietvaros tiks attīstīta jauna Eiropas estētika, kurā sniegums iet roku rokā ar radošumu.

Jaunais Eiropas *Bauhaus* darbosies kā inovācijas un radošuma inkubators ar mērķi veicināt tāda ilgtspējīga dizaina radīšanu Eiropā un ārpus tās, kas turklāt ir pievilcīgs un cenas ziņā pieejams iedzīvotājiem. Šis projekts savedīs kopā praktiskus no dažādām disciplīnām un mobilizēs radošos prātus, kuru uzdevums būs pārdomāt, kāda varētu izskatīties ilgtspējīga dzīve nākotnē un kādai tai vajadzētu būt.

Jaunais Eiropas *Bauhaus* ir starpdisciplinārs projekts, kas radīs eksperimentālas telpas, kurās satiekas māksla, kultūra, zinātne un tehnoloģijas un kurās var iztēloties, izmēģināt un demonstrēt jaunus risinājumus, kas palīdzētu attīstīt jaunus pirmspētījumus. Tam būs divas dimensijas. Pirmo veidos domātāju, plānotāju, arhitektu, uzņēmēju, studentu un iedzīvotāju tīkls, kuri kopīgi strādās, lai attīstītu ilgtspēju, kura vienlaikus iemieso eleganci. Otro dimensiju veidos reāli pastāvoši būvprojekti visā ES.

Jaunais Eiropas *Bauhaus* arī paātrinās tādu zaļu un digitālu risinājumu, tehnoloģiju un produktu izstrādi, kuri ir sociāli un estētiski daudzsološi. Tas veicinās inovatīvus risinājumus arhitektūras un materiālu ziņā. Dabā rodamiem materiāliem, piemēram, koksnei, jaunā Eiropas *Bauhaus* dizainā var būt izšķiroša nozīme, jo tie var sniegt divējādu labumu: ar tiem

ēkās var uzkrāt oglekļa emisijas un izvairīties no emisijām, kas būtu neizbēgami radušās tradicionālo būvmateriālu ražošanā.

Jaunajam Eiropas *Bauhaus* būs trīs posmi: dizains, realizācija un izvēršana. Sākot ar šodienu līdz 2021. gada vasarai, Komisija īsteno plašu līdzdalīgas radīšanas procesu, kas būs dizaina posms, un mērķis būs nākamās daudzgadu finanšu shēmas satvarā visās attiecīgajās programmās izsludināt uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus. Pirmā Eiropas *Bauhaus* būvniecības vai pārveides projekta realizācija sāksies 2021. gada otrajā pusē.

Bet tas būs tikai sākums. Mērķis ir izvērst *Bauhaus* tīklu, kurā ēkām būtu dažādas īpašas iezīmes, taču tās visas būs projektētas, tiecoties uz ilgtspējīgu līdzāspastāvēšanu. Pirmajā kārtā mūsu mērķis ir 2022. gadā izveidot piecus *Bauhaus* pamatprojektus dažādās ES valstīs. Visos projektos būvētā vide tiks aplūkota kā viens veselums, taču fokuss būs jāvērs uz dažādiem aspektiem, piemēram, tās varētu būt klimata radītās problēmas, pieklūstamība, sociālā kohēzija, digitāli veicināta būvniecība, ilgtspējīgi bioresursi utt. Otrajā kārtā varētu pievienoties vēl citi *Bauhaus* projekti visā ES un pat pasaulē.

Projektu kopīgi vadīs ārējo ekspertu konsultatīvā padome, kuras sastāvā būs zinātnieki, arhitekti, dizaineri, mākslinieki, plānotāji un pilsoniskā sabiedrība un kura nodrošinās, ka Eiropas *Bauhaus* virzās uz nospraustajiem mērķiem un tos sasniedz.

4. PRIORITĀRĀS JOMAS ĒKU RENOVĀCIJĀ

Lai gan iepriekš aprakstītie pasākumi attiecas uz visu ēku renovācijas iekustināšanu, īpaša uzmanība jāpievērš šādām trim jomām: **a) enerģētiskā nabadzība un ēkas ar vissliktāko energosniegumu; b) publisko ēku (piemēram, administratīvo, izglītības un veselības aprūpes iestāžu) renovācija un c) siltumapgādes un aukstumapgādes dekarbonizācija.** Šīs jomas būtu jāuzskata par prioritārām gan no rīcībspolitikas, gan finansēšanas viedokļa, jo tām ir milzīgs potenciāls palielināt renovācijas apjomus, vienlaikus nodrošinot lielus enerģijas ietaupījumus un veselīgākas un komfortablākas ēkas iedzīvotājiem.

4.1. ENERĢĒTISKĀ NABADZĪBA UN ĒKAS AR VISSLIKTĀKO ENERGOSNIEGUMU

Tā kā gandrīz 34 miljoni Eiropas iedzīvotāju nevar atļauties uzturēt savu mājokli pietiekami siltu⁶⁵, ES un tās dalībvalstīm ir steidzami jārisina enerģētiskās nabadzības problēma. Katru gadu renovācija vajadzīga 800 000 sociālo mājokļu, un tiek lēsts, ka ik gadu papildus nepieciešami 57 miljardi euro⁶⁶.

Energoneefektīvas ēkas bieži vien iet roku rokā ar enerģētisko nabadzību un sociālajām problēmām⁶⁷. Tas bieži nozīmē, ka cilvēkiem ar maziem ienākumiem ir maza kontrole pār

⁶⁵ Dati no 2018. gada, *Eurostat, SILC* [ilc_md01]).

⁶⁶ Augsta līmeņa darba grupas ziņojums par investīcijām Eiropas sociālajā infrastruktūrā, 2018. gada janvāris.

⁶⁷ Piemēram, EEFIG ir apzinājusi pētījumus, kas liecina, ka parādsaistību neizpildes rādītājs hipotēkām ar labiem energoefektivitātes sertifikātu energoreitingiem var būt vien 0,92 % salīdzinājumā ar hipotēkām ar sliktiem

saviem enerģijas izdevumiem, kā rezultātā rodas apburtais loks: lieli rēķini par enerģiju, kavēti maksājumi⁶⁸ un labbūtības un veselības problēmas. Cilvēki, kas dzīvo energoneefektīvās ēkās, ir mazāk aizsargāti pret aukstuma vai karstuma viļņiem un citu klimata pārmaiņu ietekmi⁶⁹. Nepietiekams komforts un sanitārie apstākļi mājokļos un darbā, piemēram, neatbilstoša telpas temperatūra, slikta gaisa kvalitāte un eksponētība kaitīgām ķīmikālijām un materiāliem, veicina produktivitātes pazemināšanos, veselības problēmas un augstāku mirstību un saslimstību.

Attiecībā uz vāja energosnieguma ēkām ir liels potenciāls panākt uzlabojumus, taču to renovācija pastāvīgi aizkavējas, un tam par iemeslu ir, piemēram, regulatīvi šķēršļi un strukturāli faktori. Sociālo un daudzdzīvokļu mājokļu renovācijā papildu šķēršļus liek sarežģītais lēmumu pieņemšanas process⁷⁰. Lai novērstu šos šķēršļus, ir vajadzīga integrēta pieeja, kurā tiek ņemti vērā arī sociālie apstākļi un mājokļu pieejamība cenas ziņā. Kā paskaidrots 3.1. un 3.2. iedaļā, renovāciju varētu ievērojami paātrināt **minimālie energosnieguma standarti** apvienojumā ar finansējumu; tādējādi tiktu gādāts, ka iedzīvotājiem nav pārmērīgu mēneša neto izdevumu. Vissliktākā energosnieguma ēkām ir ļoti svarīgi, lai būtu pieejami komplementāri pakalpojumi un tehniskā palīdzība.

Komisija arī ierosinās **paplašināt energopakalpojumu uzņēmumu un energosnieguma līgumu izmantojumu**, kas dažās dalībvalstīs sevi ir labi apliecinājuši⁷¹, un šajā nolūkā tā pārskatīs Energoefektivitātes direktīvu, lai renovācija cenas ziņā būtu pieejama visām māsaimniecībām, arī tām, kurām ir ierobežotas iespējas segt sākotnējās izmaksas.

Finansēšanas risinājumiem, kas paredzēti māsaimniecībām ar maziem ienākumiem, izmaksu neitralitātes labad būtu jāaptver īre, izmaksas par enerģiju un ekspluatāciju un vietējie nodokļi; finansēšanai var izmantot dotācijas, subsidētus renovācijas pasākumus vai atmaksāšanai izmantot enerģijas ietaupījumus (sākotnējās investīcijas pieskaņo pieejamām dotācijām). Šādus risinājumus var izmantot līdztekus mikrokredītiem, kas nodrošināti ar garantiju fondu nolūkā veicināt izmaksu taisnīgu sadali starp īpašniekiem un īrniekiem, un nodokļos un rēķinos bāzētām finansēšanas shēmām. Mazaizsargātās māsaimniecības ir jāaizsargā no tā, ka pēc renovācijas varētu pieaugt īres maksa. Lielāku uzticību renovācijai un konkrētu kvalitātes prasību izpildi varētu panākt, ar vienas pieturas aģentūras palīdzību piedāvājot apvienotus aizdevumus un garantijas no publiskiem un privātiem avotiem⁷².

energoefektivitātes sertifikātu energoreitingiem, kam rādītājs var sasniegt 1,18 % (parādsaistību neizpildes rādītājs lielāks par 28 %).

⁶⁸ 2018. gadā rēķinus par komunālajiem pakalpojumiem, tai skaitā rēķinus par enerģiju, laikus nespēja samaksāt 30,3 miljoni cilvēku, un līdz ar to viņi bija pakļauti piegādes pārtraukšanas riskam.

⁶⁹ Eiropas Vides aģentūra, Ziņojums Nr. 22/2018 "Unequal exposure and unequal impacts: social vulnerability to air pollution, noise and extreme temperatures in Europe".

⁷⁰ Sk. <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/energy-efficiency-upgrades-multi-owner-residential-buildings-review-governance-and-legal-issues-7-eu>.

⁷¹ Sk. Kopīgā pētniecības centra ziņojumu par energopakalpojumu uzņēmumu stāvokli ES, pieejams <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106624/kjna28716enn.pdf>. Piemēram, Igaunijā kopš 2010. gada aprīļa rekonstruētas aptuveni 1100 daudzdzīvokļu ēkas (galvenokārt izmantojot rūpnieciski ražotus elementus).

⁷² Igaunijas KredEx apgrozības fonds atbalsta aizdevumu, aizdevumu garantiju un dotāciju kombinēšanu. Nīderlandes Valsts energotaupības apgrozības fonds darbojas kopā ar kopējo īres mājokļu fondu, kurā ietilpstošās ēkas saskaņā ar prognozēm 2021. gadā vidēji varētu iegūt B klases energoefektivitātes sertifikātu.

Saskaņā ar tiesību aktu paketi “Tīru enerģiju ikvienam Eiropā” dalībvalstīm ir jāizmanto savi nacionālie enerģētikas un klimata plāni un ilgtermiņa renovācijas stratēģijas, lai apzinātu enerģētiskās nabadzības riskam pakļauto cilvēku mājokļus un izstrādātu iedarbīgas stratēģijas, kas ļautu to renovāciju izvirzīt par prioritāti⁷³. Kopā ar šo paziņojumu **Komisija nāk klajā ar ieteikumu par enerģētisko nabadzību**⁷⁴, kas dalībvalstīm palīdzēs formulēt un īstenot šādas stratēģijas enerģētiskās nabadzības mazināšanai. Tāpat Komisija tām palīdzēs **izstrādāt uz mājāsaimniecībām ar maziem ienākumiem orientētus finanšu risinājumus**, kā arī atvieglot piekļuvi pamatpakalpojumiem, energoauditiem un energoefektivitātes sertifikātiem.

Dažās ilgtermiņa renovācijas stratēģijās jau tiek īstenoti dažādi pasākumi, kā palielināt mazaizsargāto mērķgrupu informētību, kā arī siltumizolācijas programmas, kurās apvienots finansiālais un praktiskais atbalsts⁷⁵. Dalībvalstīm apzināt situāciju un segmentus, kuros rīcība vajadzīga visvairāk, kā arī renovācijas stratēģijas sasaistīt ar sociālajiem indikatoriem un enerģētiskās nabadzības rīcībpolitikām varētu palīdzēt arī **ES Ēku fonda observatorija**⁷⁶, **ES Enerģētiskās nabadzības observatorija**⁷⁷, **pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” pilsētām veltītā misija**⁷⁸ un **ES Pilsētu mēru pakts**⁷⁹.

Lai nodrošinātu, ka vietējiem sociālo mājokļu projektiem ir pieejamas visas nepieciešamās tehniskās spējas, Komisija uzsāks iniciatīvu “**Mājoklis par pieejamu cenu**”. Tās ietvaros tiks īstenoti **100 vaduguns renovācijas rajonu pilotprojekti**, kuros izmantos pārdomātu apkaimju pieeju; tie būs projekti, kuri būs viegli replicējami un kuros galvenais akcents būs likts uz patīkamiem dzīves apstākļiem un jaunākajām inovācijām. Šī iniciatīva mobilizēs starpnozaru projektu partnerības, izveidojot saikni ar vietējiem aktoriem, arī sociālās ekonomikas dalībniekiem, un tas veicinās efektīvus, apritīgus un modulārus procesus, iedzīvotājus iespējinošus sociālās iesaistes modeļus, iekļaujīgus un piekļūstamus mājokļu kompleksus un kultūras inovāciju.

Lai risinātu specifiskās grūtības, ar ko saskaras lauku apvidi un attāli reģioni, Komisija 2021. gadā **nāks klajā ar paziņojumu “Ilgtermiņa redzējums par lauku apvidiem”**, kurā būs analizēti sociālie un infrastruktūras aspekti lauku apvidos un būs apskatīta iespējamā rīcība īsā un vidējā termiņā.

Renovāciju veikt lētāk un ātrāk, ierobežojot ietekmi uz iedzīvotājiem, kas var būt īpaši svarīgi sociālo mājokļu gadījumā⁸⁰, ļauj **standartizēti rūpnieciskie risinājumi**, ko izmanto kā daļu

⁷³ Dānijā 2018. gada enerģētikas nolīgumā 2021.–2024. gada periodā energotaupībai ēkās ir atvēlēti 200 miljoni DKK gadā. Lai nodrošinātu, ka dotācijas sasniedz tos nacionālā ēku fonda segmentus, kas ir vismazāk energoefektīvi, dotāciju piešķirs tiem ēku īpašniekiem, kuri varēs pierādīt vislielāko energotaupības potenciālu.

⁷⁴ Komisijas Ieteikums C(2020)9600 par enerģētisko nabadzību.

⁷⁵ Beļģija, Flandrijas reģions: mazaizsargātām grupām ir tiesības uz mājokļa bezmaksas energoskenēšanu; katru gadu skenēšanu veic vairāk nekā 20 000 mājokļu.

⁷⁶ https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings/eu-bso_en.

⁷⁷ <https://www.energypoverty.eu/>.

⁷⁸ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe-next-research-and-innovation-framework-programme/missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en.

⁷⁹ <https://www.covenantofmayors.eu/>.

⁸⁰ Daži projekti, kuru mērķis ir industrializēt ēku renovācijas procesus un kurus līdzfinansējusi ES: Transition Zero, Energiesprong, 4RinEU, BERTIM, MORE-CONNECT, P2Endure, Pro-GET-OnE, DRIVE 0.

no visaptverošas renovācijas paketes. Šajā sakarā būtu arī pilotrežīmā jāizmēģina tādi energoefektivitātes pirkuma līgumi, kuri balstīti uz faktisko ietaupījumu viedu mērīšanu, un, iespējams, jākāpina to izmantošanas mērogs.

Visbeidzot, svarīgi partneri enerģētiskās nabadzības novēršanā ir **sociālie uzņēmumi**, un šajā nolūkā noderīgi ir sociāli inovatīvi risinājumi, tai skaitā izpratnes veicināšanas kampaņas par enerģētikas jautājumiem, bezdarbnieku pārkvalificēšana par konsultantiem enerģētiskās nabadzības jautājumos vai izīrējamu energoefektīvu ierīču iegāde. Šie partneri ir pilnībā jāiesaista renovācijas vilnī.

4.2. PUBLISKĀS ĒKAS UN SOCIĀLĀ INFRASTRUKTŪRA KĀ PARAUGS

Renovācijas vilni var iekustināt publiskā un privātā sektora īpašumā esoša sociālā infrastruktūra, publiskās pārvaldes ēkas, sociālie mājokļi, kultūras iestādes, skolas, slimnīcas un veselības aprūpes iestādes; tie var kalpot par paraugu un atskaites punktu, kas ilustrē būvniecības industrializāciju un sabiedrībai uzreiz pamanāmus papildu ieguvumus.

Lai palīdzētu publiskajām iestādēm pienācīgi ņemt vērā visas izmaksas un plašākus ieguvumus no investīcijām būvētajā vidē, Komisija 2021. gada sākumā **izdos** publiskajā iepirkumā praktiski noderīgus **norādījumus par to, kā piemērot principu “energoefektivitāte pirmajā vietā”**.

Ņemot vērā to, ka spēkā esošo tiesību aktu prasību tvērums attiecībā uz publisko ēku renovāciju ir ierobežots, Komisija EED pārskatīšanas ietvaros līdz 2021. gada jūnijam **ierosinās prasību tvērumu paplašināt un tās attiecināt uz visiem publiskās pārvaldes līmeņiem, kā arī palielināt ikgadējo renovācijas apjomu pienākumu**. Tas tiks darīts **saistībā ar minimālo energosnieguma standartu pakāpenisku ieviešanu ĒEED pārskatīšanas kontekstā**, ko plānots paveikt līdz 2021. gada beigām. Komisija arī izstrādās visaptverošus norādījumus par ilgtspējīgām publiskām investīcijām, ko var veikt, izmantojot publisko iepirkumu.

Tāpat Komisija līdz 2022. gada jūnijam izskatīs iespēju **izstrādāt zaļā publiskā iepirkuma kritērijus**, kuri būtu piemērojami publiskām ēkām, piemēram, biroju ēkām un skolām, un kuri attiektos uz dzīves ciklu un klimatanotību un būtu balstīti uz sistēmu *Level(s)*. Turklāt, lai līdz 2050. gadam panāktu ēku fonda dekarbonizāciju, Komisija, balstoties uz gaidāmo ilgtermiņa renovācijas stratēģiju novērtējumu, **nospraudīs indikatīvus atskaites punktus**, kas 2030. un 2040. gadā jāsasniedz sabiedrisko un privāto pakalpojumu ēku renovācijā.

4.3. SILTUMAPGĀDES UN AUKSTUMAPGĀDES DEKARBONIZĀCIJA

Lai dekarbonizētu ES ēku fondu, izmantotu vietējo atjaunīgo energoresursu potenciālu un samazinātu ES atkarību no importēta fosilā kurināmā, ir svarīgi modernizēt ēku siltumapgādes un aukstumapgādes sistēmas. Eiropas Savienībā siltumapgāde, aukstumapgāde un

mājsaimniecības karstais ūdens veido aptuveni 80 % no dzīvojamās ēkās patērētās enerģijas. Divas trešdaļas⁸¹ no šīs enerģijas iegūst no fosilā kurināmā. Daudzas sistēmas ir vecas un neefektīvas, un pusei no tām kalpošanas laiks ir beidzies. Autonomas sistēmas nodrošina pat 88 % siltumapgādes, savukārt centralizētās siltumapgādes sistēmas nodrošina atlikušos 12 %⁸².

Saskaņā ar 2030. gada klimata mērķrādītāja plāna ietekmes novērtējumu vislielākais enerģijas pieprasījuma samazinājums siltumapgādē un aukstumapgādē būtu jāpanāk mājokļu sektorā – diapazonā no -19 % līdz -23 % salīdzinājumā ar 2015. gadu. Gan dzīvojamo ēku, gan pakalpojumu sektorā apkures iekārtu nomaiņas gada rādītājam būtu jāsasniedz aptuveni 4 %. Savukārt atjaunīgo energoresursu un atlikumsiltuma īpatsvaram tajā pašā laikposmā būtu jāpalielinās līdz 38–42 %⁸³, lai sasniegtu izvirzīto mērķi.

Atjaunīgo energoresursu direktīva⁸⁴ kopā ar Energoefektivitātes direktīvu⁸⁵ prasa dalībvalstīm iesniegt Komisijai novērtējumu par to, kā tās varētu dekarbonizēt siltumapgādes un aukstumapgādes sistēmas, izmantojot savu energoefektivitātes potenciālu, atjaunīgos energoresursus un atlikumsiltumu, un šis novērtējums ir jāiekļauj **visaptverošajā novērtējumā**, kas jāiesniedz līdz 2020. gada decembrim.

Balstoties uz rūpīgu ietekmes novērtējumu, **Atjaunīgo energoresursu direktīvas pārskatīšanā**, kas plānota līdz 2021. gada jūnijam, saskaņā ar ierosināto vērienīgāko 2030. gada klimata mērķrādītāju tiks apsvērta iespēja **pastiprināt pašreizējo atjaunīgās enerģijas mērķrādītāju siltumapgādē un aukstumapgādē** un ieviest prasību **nodrošināt, ka ēkās tiek izmantots minimāls atjaunīgo energoresursu līmenis**. Pārskatīšanā tiks pētīti **dažādi pasākumi**, ar kuriem veicināt modernu siltumapgādi un aukstumapgādi, arī ļoti efektīvas zemas temperatūras atjaunīgo energoresursu un atlikumsiltuma un atlikumaukstuma tehnoloģijas, un vietējo un reģionālo siltumapgādes un aukstumapgādes plānu izstrādi, kā arī risināt problēmu, ko rada lielas sākotnējās kapitālinvestīcijas. Tā arī **veicinās dekarbonizētu gāzu izmantošanu**, kas dod iespēju izveidot vietēju sinerģiju ar sadzīves un lauksaimniecības atkritumu reciklēšanas un industriālajiem sektoriem. Komisija ierosinās pasākumus, kas **atvieglos piekļuvi atlikumsiltuma un atlikumaukstuma un atjaunojamo energoresursu siltumapgādei un aukstumapgādei**⁸⁶.

Balstoties uz rūpīgu ietekmes novērtējumu, **līdz 2021. gada jūnijam plānotā Energoefektivitātes direktīvas pārskatīšana stiprinās publisko iestāžu spējas sagatavot, finansēt un īstenot visaptverošu siltumapgādes un aukstumapgādes plānošanu, kas tiek koordinēta ar renovācijas projektiem**. Vietējām iestādēm un komunālo pakalpojumu

⁸¹ 2017. gadā kopējais fosilā kurināmā īpatsvars ēku siltumapgādē bija 76,5 %.

⁸² Tomēr Dānijā un Latvijā centralizētās siltumapgādes sistēmas piegādā pat 60 % siltumenerģijas.

⁸³ Salīdzinājumā ar 33 % pamatscenārijā.

⁸⁴ ES Atjaunīgo energoresursu direktīvas (Direktīva (ES) 2018/2001) 15. panta 7. punkts.

⁸⁵ ES Energoefektivitātes direktīvas (Direktīva 2012/27/ES) 14. pants.

⁸⁶ Daudzas kompleksas, industriālas un pakalpojumu ēkas, piemēram, datu centri, pašlaik vidē izdala lieko siltumu vai aukstumu, ko varētu izmantot atkārtoti. Segmenti, kam ir vērtējams potenciāls, ir iepirkšanās centri un datu centri.

uzņēmumiem ir svarīga loma tajā, lai tiktu radīts vajadzīgais regulatīvais satvars, tirgus apstākļi un prasmes, kā arī lai siltumapgādes un aukstumapgādes sistēmu modernizācijas finansēšanai tiktu sagatavota virkne pārdomātu projektu. Lai dekarbonizētu siltumapgādi un aukstumapgādi rajonos un valsts līmenī, ir vajadzīga integrēta plānošana un specifiska informācija par ēku fondu un energoapgādes iespējām⁸⁷.

Lai arī turpmāk veicinātu augstus vidiskos standartus, sniegtu sabiedrībai informāciju par visefektīvākajiem produktiem un finansiālos stimulus novirzītu uz labākā snieguma produktiem, tiks pilnveidota **Ekodizaina pamatdirektīva**⁸⁸ un **produktiem specifiskie ekodizaina un energomarķējuma**⁸⁹ **deleģētie un īstenošanas akti**.

Komisija mudina publiskās iestādes apsvērt iespēju izmantot enerģijas un CO₂ nodokļus, lai veicinātu atteikšanos no fosilā kurināmā izmantojuma. Gaidāmajos ietekmes novērtējumos, kas tiks veikti sakarā ar galveno klimata un enerģētikas tiesību aktu pārskatīšanu, ko paredzēts pabeigt līdz 2021. gada jūnijam, tiks apskatīts jautājums par to, vai emisiju tirdzniecības sistēmu nevajadzētu paplašināt, iekļaujot tajā **arī emisijas no ēkām**⁹⁰. ES ETS pašlaik aptver aptuveni 30 % no ēku siltumapgādes emisijām: tās ir emisijas, ko rada centralizētā siltumapgāde, kā arī elektriskā siltumapgāde.

5. SECINĀJUMI

Pēc 10 gadiem ēku izskats Eiropā būs krietni izmainījies. Ēkas kļūs par izturētspējīgākas, zaļākas un digitalizētas sabiedrības mikrokosmiem, kas darbosies apritīgā sistēmā, un tas tiks panākts, kur vien iespējams samazinot enerģētiskās vajadzības, atkritumu rašanos un emisijas un atkalizmantojot vajadzīgo. Ēku jumti un sienas palielinās zaļās platības pilsētās un uzlabos urbāno klimatu un biodaudzveidību. Ēku sienās būs izvietotas viedas un digitalizētas ierīces, kas sniegs reāllaika datus par to, kā, kad un kur enerģija tiek patērēta. Elektrotransportlīdzekļu, proti, velosipēdu, vieglo automobiļu un furgonu, uzlāde dzīvojamās un biroju ēkās būs plaši sastopama parādība, un šie uzlādes punkti papildinās publiski pieejamo uzlādes infrastruktūru. Eiropas iedzīvotāji lielākā skaitā kļūs par ražojošiem patērētājiem, kas ražo elektroenerģiju pašu patēriņam vai pat to pārdod atpakaļ tīklam. Siltumapgādē un aukstumapgādē pakāpeniski tiks izskausts fosilais kurināmais.

Ar rajonu pieeju tiks panākta lielāka cilvēku un kopienu vienotība. Ēkas patērēs mazāk enerģijas, būs patīkamākas dzīvošanai un veselīgākas visiem. Pilsētas kļūs zaļākas, un uzlabosies to saikne ar dabu. Radīsies jaunas darbvietas un profesionālie profili. Uzplauks

⁸⁷ To pasvītro prasība līdz 2020. gada 31. decembrim veikt visaptverošu efektīvas centralizētās siltumapgādes un aukstumapgādes potenciāla novērtējumu saskaņā ar 14. panta 1. punktu un VIII pielikumu Direktīvā 2012/27/ES par energoefektivitāti, kas grozīta ar Komisijas Deleģēto regulu (ES) 2019/826. Gaidāmajā visaptverošā novērtējuma otrajā kārtā būtu jāintegrē arī pārstrādātās Atjaunīgo energoresursu direktīvas 15. panta 7. punktā noteiktās prasības, proti, būtu jāintegrē novērtējumi par atjaunīgo energoresursu enerģijas un atlikumsiltuma un atlikumaukstuma izmantošanas potenciālu siltumapgādē un aukstumapgādē.

⁸⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/125/EK (2009. gada 21. oktobris), ar ko izveido sistēmu, lai noteiktu ekodizaina prasības ar enerģiju saistītiem ražojumiem.

⁸⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/1369 (2017. gada 4. jūlijs), ar ko izveido energomarķējuma satvaru un atceļ Direktīvu 2010/30/ES (OV L 198, 28.7.2017., 1.–23. lpp.).
90 COM(2020) 562 final.

Eiropas būvniecības nozare, kura varēs izmantot iespējas, ko paver ilgtermiņā plānotie renovācijas apjomi, un tā varēs nostiprināt savu vadošo lomu pasaulē inovatīvu materiālu jomā, panākot, ka ēku sektors no oglekļa avota kļūst par oglekļa piesaistītāju. Pozitīva ietekme būs jūtama arī citās rūpniecības ekosistēmās. Zaļajai būvniecībai un zaļajam aizdevumu un hipotekārajam finansējumam radīsies jauni un plašāki tirgi.

Šajā paziņojumā ir izklāstīta stratēģija, kā šādu pārveidi pieņemt, paātrināt un virzīt, lai tā balstītos uz klimatneitralitātes mērķi, piemērotu apritīguma principus, veicinātu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu un Eiropas konkurētspēju un aizsargātu ikviena tiesības uz cenas ziņā pieejamiem, dzīvošanai komfortabliem, piekļūstamiem un veselīgiem mājokļiem, vienlaikus aizsargājot kultūras mantojumu.

Komisija atvaseļošanas plānu kontekstā konsultēs un atbalstīs dalībvalstis vērīenīgu renovācijas pasākumu plānošanā un īstenošanā. Turpmākajos mēnešos tā nāks klajā ar visaptverošu rīcībpolitikas un regulatīvo pasākumu kopumu, kura mērķis būs likvidēt esošos šķēršļus, kas kavē renovāciju; konkrēti, tas tiks panākts ar Energoefektivitātes direktīvas un Atjaunojamo energoresursu direktīvas pārskatīšanu un ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas stiprināšanu, ko plānots paveikt līdz 2021. gada jūnijam 2030. gada sekojumpsākumu paketes ietvaros. To papildinās virkne citu iniciatīvu, tostarp Ēku energosnieguma direktīvas pārskatīšana, kā izklāstīts pievienotajā rīcības plānā.

Renovācijai vajadzētu būt kopīgam Eiropas projektam. Pilsētu, vietējo un reģionālo pašvaldību, ieinteresēto personu, valstu valdību un iedzīvotāju mobilizācijai un līdzatbildībai būs izšķiroša nozīme tajā, lai tas būtu noturīgs. Komisija strādās ciešā partnerībā ar Reģionu komiteju un vietējām un pašvaldību iestādēm, tostarp izmantojot Klimata pakta. Tā atvieglēs labas prakses apmaiņu un savstarpēju iedvesmošanos, izmantojot pārrobežu tīklus, piemēram, ES komitejas, saskaņotu rīcību vai ekspertu grupas, ieinteresēto personu forumus, Pilsētas mēru pakta un viedo pilsētu platformu.

Renovācijas vilnis var palīdzēt gan indivīdu, gan ekonomikas atvaseļošanā, un tam jādod labums ilgtermiņā. Komisija uzraudzīs renovācijas progresu, izmantojot Eiropas pusgadu un enerģētikas savienības un klimatrīcības pārvaldības satvarā izveidotos uzraudzības un ziņošanas mehānismus, jo īpaši Pārvaldības regulas īstenošanas tehnisko darba grupu, un īpašu uzmanību pievērsīs NEKP un ilgtermiņa renovācijas stratēģiju īstenošanai.

Komisija aicina Eiropas Parlamentu, Padomi, Reģionu komiteju, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, Eiropas Investīciju banku, dalībvalstis, iedzīvotājus un visas ieinteresētās personas apspriest šajā paziņojumā izklāstīto stratēģiju un dot savu artavu darbībās, kas vajadzīgas, lai kāpinātu ēku energoefektīvu un ilgtspējīgu renovāciju. Strādājot kopā visos līmeņos, mēs spēsim panākt, ka Eiropas renovācijas vilnis patiešām tiek iekustināts.